

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Otuzuncu birleşim

30 . I . 1946 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	146	
2. — Havale edilen kâğıtlar	146:147	
3. — Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları	147	
1. — Erzurum Milletvekili Gl. Zeki Soyemir'in, Askerlik Kanununa göre askerlik mükellefiyetini yaptıktan sonra yedeksubay yetişmek üzere Yedeksubay Okuluna giden erlerin ihtiyat addedilmelerinin yorum yoluyla halline dair olan önergesinin geri verilmesi hakkında önergesi	147	148
4. — Görüşülen işler	147	
1. — Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü ihtiyaçları için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesi hakkında kanun tasarısı ve Ulaştırma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/531)	147:	152,152:165
2. — Tank (Zırhlı otomobil dâhil) sınıfı eratinın aylık ve gıdalarına yapılacak zam hakkında kanun tasarısı ve Milli Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/492)		148
3. — Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkında kanun tasarısı ve Bayındırlık, Ekonomi ve Bütçe Komisyonları raporları (1/527)		148, 152,152:165
4. — Bitlis Milletvekilleri Muhtar Ertaç ve Bülent Osma'nın, Memur ve müstahdemlere verilecek Olağanüstü zam hakkındaki kanuna ek kanun teklifi ve Bütçe Komisyonu raporu (2/93)		165
5. — Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 14 ncu maddesine iki fıkra eklenmesine dair kanun tasarısı ve Adalet ve Milli Savunma Komisyonları raporları (1/513)		165:170

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Musikide olağanüstü bir kabiliyet gösteren İdil Biret adında beş yaşındaki kız çocuğunun istikbali hakkında ne düşünüldüğüne dair Kırklareli Milletvekili Dr. Fuad Umay'ın söz sorusuna, Millî Eğitim Bakanı cevap verdi;

Büyük Millet Meclisi 1945 yılı Eylül ve Ekim ayları hesabı hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu okundu;

Çalışma Bakanlığının Kuruluş ve Görevlerine ve

Ekonomi Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki kanun ile 3658 sayılı kanuna bağlı 1 ve 2 sayılı cetvellerin bu Bakanlık kısımlarında değişiklik yapılmasına dair kanunlarla;

3656 sayılı kanunun 17 nci maddesinin yorumlanmasına dair fıkra kabul edildi;

Denizaltı gemileri ile avcubotlarında bulunanlara verilecek hazır gıda hakkındaki kanunun birinci maddesinin değiştirilmesine;

Bahriye efrad ve küçük zâbitanı ile gedikli zâbitan hakkındaki 24 şubat 1330 tarihli kanunun 26 nci maddesinde değişiklik yapılmasına;

Etibank ve

Sümerbank Kanunlarının bazı maddelerinin değiştirilmesine dair olan kanun tasarılarının birinci görüşülmeleri yapıldı ve

Çarşamba günü toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili

Kâtip

Kâtip

Konya

Bitlis

Samsun

T. F. Sılay

B. Osma

N. Fırat

2. — HAVALE EDİLEN KAĞITLAR

Tasarılar

1. — Ankara su tesisatının Belediyeye devri hakkında kanun tasarısı (1/540) (İçişleri, Bayındırlık ve Bütçe Komisyonlarına);

2. — Çırağan Sarayının bina ve arsası ile birlikte İstanbul Belediyesine parasız olarak devri hakkında kanun tasarısı (1/541) (İçişleri, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına);

3. — Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü ihtiyaçları için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girilmesi hakkında kanun tasarısı (1/545) (Ulaştırma ve Bütçe Komisyonlarına)

4. — İnebolu ve Amasra limanlarının yapımı için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girilmesi hakkında kanun tasarısı (1/542) (Bayındırlık ve Bütçe Komisyonlarına);

5. — Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğünün 1943 yılı kesin hesabı hakkında kanun tasarısı (1/543) (Sayıştay Komisyonuna);

6. — Subay ve askerî memurlarla gedikli erbaşlardan ve askerî kadrolardaki çeşitli hizmetlerden kurslara gönderilenlerin gündelikleri hakkında kanun tasarısı (1/544) (Millî Savunma ve Bütçe Komisyonlarına);

Teklifler

7. — Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşensel'in, Askerî ve Mülki Tekaüt Kanununa ek

2941 sayılı kanuna bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi (2/98) (Maliye ve Bütçe Komisyonlarına);

8. — Manisa Milletvekili Haldun Sarhan ve iki arkadaşının, İctüzük'ün 22 nci maddesinin değiştirilmesine dair tüzük teklifi (2/99) (Anayasa Komisyonuna);

Tezkereler

9. — Kars'ın Ortakapu mahallesinden Grigori Niemso ve İstasyon mahallesinden Mustafa Sağır'ın ölüm cezasına çarptırılmaları hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/309) (Adalet Komisyonuna);

10. — Takip ve tahsiline imkân görülmeyen borçların silinmesine dair Başbakanlık tezkeresi (3/310) (Bütçe Komisyonuna);

Raporlar

11. — İdareci Üyeler Kurulunun, Büyük Millet Meclisi 1946 yılı bütçesinde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi ve Bütçe Komisyonu raporu (2/96) (Gündeme);

12. — İdareci Üyeler Kurulunun, Yapılmakta olan Büyük Millet Meclisi binası ve kalorifer tesisleriyle buna benzer diğer işlerinin ikmal için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girilmesi hakkında kanun teklifi ve Bütçe Komisyonu raporu (2/94) (Gündeme);

13. — İstiklâl harbi malûllerine verilecek

para mükâfatı hakkında kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/456) (Gündeme);

14. — Şeker ve glikozdan alınan munzam is-

tihlâk vergisinde yapılan indirmelerin onanması hakkında kanun tasarısı ve Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/491) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati: 15,5

BAŞKAN — Ş. Günaltay

KATIPLER: N. Frâat (Samsun), V. Uzgören (Kütahya)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

3. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — *Erzurum Milletvekili Gl. Zeki Soydemir'in Askerlik Kanununa göre askerlik mükellefiyetini yaptıktan sonra yedeksubay yetişmek üzere Yedeksubay Okuluna giden erlerin ihtiyat adedilmelerinin yorum yoluyla halline dair olan önergesinin geri verilmesi hakkında önergesi*

BAŞKAN — Önergeyi okutacağız.

Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yüksek Katma Askerlik mükellefiyetini yaptıktan sonra ye-

deksubay okuluna giden memurların askerlik durumları ve maaşları hakkında 22 . XII 1944 tarihinde sunulan takririmin geriye verilmesine müsaade buyrulmasını saygılarımla dilerim.

28 Ocak 1946

Erzurum Milletvekili
Zeki Soydemir

BAŞKAN — Geri verilmiştir.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü ihtiyaçları için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesi hakkında kanun tasarısı ve Ulaştırma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/531) [1]*

BAŞKAN — İkinci görüşülmesidir. Maddelere geçiyoruz.

Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü ihtiyaçları için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesi hakkında kanun

MADDE 1. — Hükümetçe onanacak programı gereğince, yıllık ödeme miktarı oniki milyon lirayı geçmemek üzere Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğüne ya-

pılacak, yaptırılacak ve satın alınacak gemiler, tarak dubaları, havuzlar, gemi inşa ve tamir tersaneleri teçhizat ve gereçleri, yükleme ve boşaltma tesisleri ve teçhizatı ve çeşitli gereçler için yetmiş altı milyon liraya kadar gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişmeğe Ulaştırma Bakanı yetkilidir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Birinci madde gereğince girişilecek yüklenmeler Genel Müdürlük bütçelerinin (A) cetvellerinde özel bölümlere konulacak ödeneklerle karşılanır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Devlet Denizyolları ve Liman-

[1] Birinci görüşmesi 28 nci Birleşim tutanağında.

ları İşletme Genel Müdürlüğü, birinci madde konusuna giren işlere mahsus olmak üzere Ulaştırma Bakanlığının teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ve Maliye Bakanının kefaletiyle otuz yılı geçmemek üzere elli milyon liraya kadar istikrazlar yapmağa ve bono çıkarmağa yetkilidir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun yayını tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanunu Maliye ve Ulaştırma Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarımın tümünü açık oyunuzaya sunuyorum.

2. — *Tank (Zırhlı otomobil dâhil) sınıfı eratinın aylık ve gıdalarına yapılacak zam hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/492) [1]*

BAŞKAN — İkinci görüşmesidir. Maddelere geçiyoruz.

Tank (Zırhlı otomobil dâhil) sınıfı eratinın aylık ve gıdalarına yapılacak zam hakkında kanun

MADDE 1. — Tank sınıfı (Zırhlı otomobil dâhil) eratinın bu sınıflarda görev yaptıkları süre içinde bir piyade erinin veya erbaşının aylığı bir kabul edidiğine göre:

Tank tamircileri ve elektrikçilerine	3
» şoferlerine	2,5
» telsizcilerine	2
» top ve makinalı tüfekçilerine	1,5
» erbaşlarına	1,5

misli aylık verilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tank eratinına cephe harbi ha-

[1] Birinci görüşülmesi 28 nci Birleşim tutanağında.

reketleri halinde (cephede, gerilerde istirahat halindeki müstesna) buldukları sürece diğer sınıf eratinına nazaran dörtte bir nispetinde (daha ziyade şekerli maddeler) fazla gıda verilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayını tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunu Millî Savunma ve Maliye Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarımın tümünü yüksek oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Tasarımın kanunluğu kabul edilmiştir.

3. — *Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkında kanun tasarısı ve Bayındırlık, Ekonomi ve Bütçe Komisyonları raporları (1/527) [1]*

BAŞKAN — Tümü hakkında söz isteyen var mı?

M. TANER (Kayseri) — Sayın arkadaşlar; yüksek huzurunuza sunulan bu kanun tasarısı ile Elektrik Etüd İdaresinin Bayındırlık Bakanlığında alınarak Ekonomi Bakanlığında devri istenmektedir.

1935 yılında Ekonomi Bakanlığında bağlı olarak kurulmuş olan bu idare görmekte olduğu işler esasen bayındırlık ve âme işleri olduğundan 1939 yılında Bayındırlık Bakanlığı Teşkilât Kanunu görüşülürken Bütçe Komisyonunun çok haklı ve yerinde bir mütalâasıyla ve o zamanın Nafia ve İktisat Vekillerinin de bu fikre iştirakleriyle Ekonomi Bakanlığında alınarak Bayındırlık Bakanlığında bağlanmıştır. Bugün bu kanun tasarısı ile üçüncü bir yer değiştirme ameliyesi olarak ve hendenizin şahsan kabul edemeyeceğim zayıf mucip sebeplerle Ekonomi Bakanlığında devri istenmektedir. Demek ki 10 seneyi aşan bir zamandanberi bu önemli teşekkülün yerini bile henüz kesin olarak tâyin edememişiz, acıdır. Tıpkı Balıkçılık Enstitüsü gibi is-

[1] 63 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

likrarsız bir halde âdeta bir top gibi elden ele do-
laşan zavallı bir idare. Bütün memleketin genel
kalkınmasında çok önemli rolü olan elektrik iş-
lerinin on senedenberi bir istikrara bağlanma-
mış bulunmasını bendeniz burada teessürle kay-
detmek istiyorum.

Şimdi müsaade buyurursanız bu idarenin va-
zifelerini hulâsa edeyim, hangi Bakanlığa bağ-
lanmasının daha doğru olduğunu siz takdir bu-
yurursunuz. Vazifeleri şunlardan ibarettir; bun-
ları hulâsatan arz ediyorum :

1. — En başta su kuvvetleri olmak üzere mem-
lekette mevcut bütün enerji kaynaklarını tet-
kik ederek elektrik istihsali için en elverişli olan-
larını tesbit etmek;

2. — Şehir ve kasabaların, fabrikaların, ma-
denlerin, Devlet Demiryolları ve çiftliklerin ihti-
yacı olan elektrik enerjisini en iyi bir surette
temin edecek etüdler yapmak ve bunların ran-
tabl olup olmadığını tetkik etmek;

3. — Müstakbel sanayi programlarındaki elek-
trifikasyon kısımlarını hazırlamak;

4. — Memlekette mevcut elektrik istihsal ve
tevzi kurumlarının muntazam istatistiklerini
tutmak, bunların maliyet, satış hesaplarını tet-
kik etmek, rasyonel çalışıp çalışmadıklarını kont-
rol etmek, ileri memleketlerdeki emsalleriyle ve-
rimlerini kıyaslamak ve santrallerin verimlerini
artırmak için çareler aramak;

5. — Elektrik enerjisine mevzu vergiler ve
elektrik makine, âlet ve malzemelerinden alın-
makta olan gümrük tarifeleri üzerinde tetkik-
ler yapmak;

6. — Bütün yurttaki elektrik ücret tarifele-
ri hakkında etüdler yapmak;

7. — İktisat Vekâleti tarafından elektrik iş-
leri hakkında sorulacak işleri tetkik etmek;

8. — Bu işlerin yapılabilmesi için her türlü
ilmî ve snai tetkikler yapmak ve tecrübeler yap-
mak, su ölçme istasyonları kurmak ve sondajlar
yapmak.

En başta su kuvvetleri geliyor, demiştim.
Fihakika memlekette kurulacak termik santral-
ların adedi kadar ömürleri de mahdut olacak-
tır. Diğer endüstri kollarında çok daha büyük
bir kıymeti haiz olan taşkömürü servetimizin
ocaklarda yakılıp kül edilmesi bendenize affo-
lunmaz bir israftır. Bu itibarla termik santral-
ların daha ziyade başka şekilde kıymetlendiril-
mesi veyahut nakli mümkün ve ekonomik olma-

yan meselâ linyit gibi yeraltı servetlerimizin
yerinde kıymetlendirilmesi için kurulacaktır.

Bir taraftan yeraltı servetlerimizden şühesiz
istifade edelim. Fakat diğer taraftan da su kuv-
vetlerinden faydalanmamız lâzımdır. O su kuv-
vetleridir ki nihayetsiz birer enerji kaynağıdır,
bugünkü modern teknikte ve büyük ölçüde elek-
trik dendiği zaman hemen akla su gelir. Su de-
yince elektrik, elektrik deyince suyun akla gel-
memesi mümkün değildir.

Bir derenin, bir nehrin çıktığı yerden, aktı-
ğı yere kadar, yataklarında yapılması icabede-
cek bütün etüd ve ameliye; regülâtör, baraj
vesaire gibi inşaat su ve yapıya mütaallik olan
şeylerdir. Bayındırlık Bakanlığımıza bağlı Elek-
trik Etüd idaresi, etüdlerini yaparken, o Bakan-
lığın bünyesi ve vazifeleri icabı yalnız ener-
ji istihsali için değil, bununla muvazi olarak ve
hattâ bundan çok daha büyük bir önemle memle-
ketin sulama işlerini ve feyzanların ziyansız bir
hale gelmesini ve hatta bunlardan faydalanıl-
ması çarelerini, bir barajın inşasında su seviye-
sinin yükselmesi bakımından mevcut veya iler-
de tesisi düşünülen yol, şose, demiryolları, köp-
rüler vesaire gibi tesislerin ve hattâ meskûn
yerlerin su altında kalıp kalmıyacağını, bunla-
rın yerlerinin değiştirilmesi mi, yoksa, barajın
yerinin değiştirilmesi mi daha uygun olacağını
bütün mecaz üzerinde büyük santrallerden maa-
da, küçük şütlerden de istifade edilerek ci-
var kasaba ve köylerin de faydalanıp faydala-
namıyacağını ve demiryollarımızın elektrikle
işletilmesi mümkün olup olmayacağını düşünür
ve jeolojik tedkiklerini yapar yurdumuzu yer
yer basan ve her yıl milyonlarca zarar veren su
baskınlarının bölgeleri ve bunların periyodik se-
yirleri ve getirdikleri fazla su miktar ve sür-
atleri velhasıl bütün bu işlere ait malûmatı top-
lamak ve gereken tedbirleri almak Bayındırlık
Bakanlığının vazifesi değil midir? Bir baraj
yapılırken etüdü yalnız enerji bakımından ya-
pılmaz. Deyebilirim ki, elektrik enerjisi, bü-
yük su işleri yanında tâlî derecede kalır.

İki Bakanlık arasında bu hususta bir işbir-
liği meselesini bendeniz, kısaca arz edeyim ki,
nazari buluyorum. Elektrik işleri muhakkak
surette su işleri ile meşgul olan daireye bağlı
olmalıdır. Su ve elektrik bunlar birbirinden
ayrılmazlar. Biri diğerini tamamlayan enerji
madde ve sistemleridir. Hidrolik santrallerin

inşasında ve dolayısıyla etüdünde en mühim parça evvelâ su mühendislerindir. Elektrik enerjisi ancak bundan sonra gelir. Bayındırlık Komisyonu raporunda itirazlarımı madde madde yazmıştım; meseleyi çok önemli bulduğum için burada yüksek huzurunuzu tekrar işgal ediyorum. Affınızı rica ederim.

Bünyesi, vazifesi ve mahiyeti itibarıyla elektrik idaresinin Ekonomi Bakanlığındaki verimi ve faydası bir ise memleket ölçüsünde sağlıya-çağı faydalar bakımından Bayındırlık Bakanlığındaki diğeri ondur. Bu itibarlardır ki, elektrik işleri vazifeleri arasında şu şekilde sayılmıştır. Kanunda deniyor ki; (Şehir, kasaba, fabrika, demiryolları ve madenlerin ve çiftliklerin muhtaç oldukları elektrik enerjisini en ekonomik bir şekilde temin edecek etüdler yapmak). Bu vazifeyi kanun bu Bakanlığa vermiştir. Bayındırlık Bakanlığının hizmetleri umumidir. Bayındırlık Bakanlığı bütün memleket hizmetleri arasında sanayii ve fabrikaları da düşünmek mecburiyetindedir. Halbuki Ekonomi Bakanlığı ancak kendi endüstrisini düşünür. Bir teşekkül ancak ait olduğu yerde fayda sağlayabilir. Bendeniz bu idareye umumi mahiyette verilen vazifeler arasında şu önemli vazifelerin de mündemiç olduğunu görüyorum. Arzedeyim: İnşası düşünülen termik veyahut hidrolik santralleri, büyük bölge santralleri, ancak büyük şehir ve kasabalara ve fabrikalara enerji verebilecekti. Şebekenin geçtiği bütün yerlerde tabiatın bu eşsiz nimetlerinden bilâ istisna her yıl istifade edebilecektir zannedilmesin. Sarfiyatı ve ihtiyacı ve talep ettikleri takat mahdut olan küçük kasaba ve köylerin ve köy değirmeni ve saire gibi küçük tesislerin büyük şebekelerden istifadesi ne teknik ve ne de ekonomik bakımdan emniyeti haizdir. Genel ölçüde istifade muhakkak ki, az olacaktır. Bu şebekelerden ancak büyük istihlâk yerleri, büyük şehirler, fabrikalar ve sınıai müesseseler istifade edebilecektir.

Halbuki biz genel bir kalkınma amacındayız. Şehirlerimizle, kasabalarımızla ve bilhassa köylerimizle. Nüfusumuzun yüzde 80 - 85'ini teşkil eden köylümüzü ve kasabalarımızı medeniyetin bu müstesna nimetinden nasıl istifade ettirebiliriz, ona mümkün olduğu kadar refah içinde yaşama imkânlarını vermek için elektrik enerjisini kolaylıkla istihsal ve tevzi edilebilir

hale getirmek çarelerini araştırmak mecburiyetindeyiz. Sayısı 40 bini aşan köy ve kasabalarımız, bittabi hepsini demek istemiyorum, büyük bir kısmında küçük köy değirmenleri vardır, bunlardan da küçük suların enerjisi bakımından istifade çarelerini araştırmak mecburiyetindeyiz. Bu itibarla bendenizin kanaatınca küçük sulara büyük bir önem vermek lâzımdır. Medeniyet ve refahı memleketin her bucağına tabii mümkün olduğu kadar her bucağına ulaştırmak bakımından çok değerli ve önemli bir mevzu olarak ele alınması lâzımdır kanaatimdir.

Sonra arkadaşlar, suyu olmıyan veyahut ta diğeri bir kaynaktan istifadesi mümkün veya ekonomik olmıyan herhangi bir yer bu nimetten istifade etmeyecek midir? Hayır arkadaşlar teknik o kadar ilerlemiştir ki şimdi değil küçük köyler hattâ büyükçe kasabalar bile hava cereyanlarından istifade suretiyle hem de önemlice bir derecede elektrik enerjisiyle besliyecek kudrette santraller yapılmıştır. İşte size iki önemli mevzu ki doğrudan doğruya elektrik etüd idaresinin ve Bayındırlık Bakanlığının vazifeleri arasındadır.

Burada tekrarında fayda görüyorum; âmme işlerinde her şey, bu meyanda endüstri işleri de dâhil olduğu halde endüstri işlerine âmme işleri giremez. Su, yapı, imar, proje bir kelime ile hülâsa edeyim, bayındırlık işleri nerede ise elektrik işlerinin de yeri orasıdır. Bugün yeni bir enerji idaresinin kurulması zarureti başgöstermiş bulunmaktadır. Bu zarurete göre, etüd ve inşa işlerinin, bir iktisadi devlet teşekkülü mahiyetinde ve Bayındırlık Bakanlığına bağlı olarak kurulmasına da ne mahzur vardır ve zorluk vardır? Bayındırlık Bakanlığı, su, yapı, inşa, etüd, yol vesair bütün bayındırlık işlerinin ve âmme hizmetlerinin ve bu meyanda elektrik işlerinin murakabe ve hüsnü idaresinin temini ile mükellef teknik bir bakanlıktır. Bu itibarla müstakbel enerji idaresinin bu bakanlığa bağlı olarak teşkil edilmesinde büyük bir fayda vardır ve bu idare bu cepheden düşünülerek kanun tasarısı hazırlanmalıdır.

Şimdi Ekonomi Bakanlığı bu idareyi kendisine almak istiyor ve diyor ki, [Ben bu enerjinin en büyük müstehlikiyim, yoksa ayrıca büyük projelerle geleceğim, Elektrik santrallerinin inşası ve işletilmesi bana aittir. Binaenaleyh, etüd

işlerinin de bana ait olması icabeder. Bu işler de ben de olmalıdır ki, endüstri prajeleriyle muvazi olarak santrallarımı de kurayım ve endüstriyi hazırladığım zaman buna lâzım olan elektrik enerjisini de hazır bulundurabileyim].

Arkadaşlar, bir defa Ekonomi Bakanlığının en büyük müstehlik olduğunu kabul etsek bile müstehlikin aynı zamanda bu işin yapıcısı da olmasını icabettireceği hakkında benzeniz bir kaide bilmiyorum. Birakınız ki, bu iddia esasından da münakaşaya müsaittir. Memleketimizde elektrik enerjisi o kadar az istihsal edilmekte ve o kadar az kullanılmaktadır ki, sanayide kullanılan elektrik sarfiyatıyla bugünün için bir kıyas yapmak benzenizce hiç yerinde olmayan bir harekettir. İlerideki genel inkişafıara göre dahi bu iddia yani sanayide sarfedilen cereyanın umum istihlâkinin % 80 ine vardığı iddiası bugün için doğru olsa bile yine de kabule şayan göremem.

Çünkü bu takdirde bir bile tek bir şube hatı ile fabrikanın sarfettiği, meselâ 800 bin kilovat saatle yanındaki bir şehir veya kasabanın binlerce abonesi, geniş şebekesiyle, bütün âmme hizmeti teşkilâtıyla istihlâk etmiş olduğu faraza, rakamla söylüyorum, 200 bin kilovat saat arasında, bu sonuncu rakam bence amme hizmeti bakımından çok daha önemlidir. Nerede kaldı ki, biz vatandaşlarımızı imkân nispetinde medeni bir hayata, rahat bir hayata ulaştırmak için bugünkü elektrik sarfiyatının çok düşük olan seviyesini yükseltmek mecburiyetindeyiz. Müsaade buyursanız, burada şu ibret verici rakamları yüksek huzurunuza arzedeğim.

1938 senesi istatistiklerine göre muhtelif memleketlerde nüfus başına senede istihlâk edilen enerji miktarı kilovat saat olarak şunlardır:

Norveç 3410, Kanada 2320, İsviçre 1680, İsveç 1290, Amerika 1130, Almanya 810, Belçika 620, İngitere 550, Fransa 450.

Balkan memleketlerine geliyorum:

Romanya 63, Bulgaristan 42, Yunanistan 39, Türkiye 22.

Bu rakam, 1943 istatistiklerine göre 22 den 25 e çıkmış bulunmaktadır. Yani tezayüt % 10 kadardır. Bu rakamlar gösteriyor ki, memleketimizin elektrik enerjisine olan ihtiyaçları pek çoktur. ve sarfiyat son derece de azdır. Şüphesiz ki, biz bu binler seviyesine kolayca gelemeyiz.

Amma Balkan memleketlerindeki meselâ kom-

şumuz Bulgaristan derecesine çıkmak için bugünkü elektrik istihlâkimizi hiç olmazsa iki misli artırmak lâzımdır. Ekonomi Bakanlığının şu veya bu ölçüde elektrik müstehliki olmaktan başka benzenizce bir ilgisi yoktur. Tıpkı fabrikaları işletmek için suya, kömüre, pamuğa, yüne ve sair diğer iptidai maddelere ihtiyacı olduğu gibi elektrik enerjisine de ihtiyacı vardır. Alâkası bu bakımdandır. Umumi bir kaidedir. Müstahsil istihsal ettiği maddeyi müşteriye beğendirmek zorundadır. Bunun içindir ki çalışmak ve günün ihtiyaçlarını, inkişaflarını devamlı olarak takip etmek zorundadır. Bayındırlık Bakanlığına bağlı Elektrik İdaresi memleketin istisnasız bütün ihtiyaçlarını ve bu meyanda endüstri ihtiyacını da düşünmek ve müstehlikleri memnun etmek ve bu gibi işleri memleket menfaatlarına en uygun bir şekilde inkişaf ettirmek zorunu kendisinde daima hissedecektir. Eğer endüstrinin kurulması bakımından şu veya yahut bu santralin inşası öne alınmak zarureti kendisini gösterirse bunun tahakkukunda Bayındırlık Bakanlığında bu idarenin kalması bakımından benzeniz bir mâni görmüyorum. Acaba koordinasyondan mı korkuluyor? Ekonomi Bakanlığı etüd, inşa ve işletme işlerini bir araya getirmekle elektrik işlerinde acaba bir anarşi yaratılacağından endişe duymuyor mu?

Burada açıklamağa lüzum hissettiğim bir nokta daha var. O da şudur : Bazı görüşmeler sırasında elektrik işlerinin bir endüstri kolu olduğu hakkında bazı zihaplara şahit oldum. Elektrik işi bu mânada asla endüstri değildir. Elektrik endüstrisi deyince akla elektrik istihsal ve tatbikatında kullanılan makina, âlât, erhaz ve saire gibi malzemeleri yapan fabrikalar gelir. Bu mevzuumuzda ise elektrik işi evvelâ etüd, proje, su, yapı ve inşa işi olarak teknik bir iştir ve bayındırlık işidir. Sonra istihsal ve tevzi işleri gelir. Bu işlerle ise yalnız endüstrinin değil, kısaca bütün memleketin hayati bir ilgisi vardır. Onun için Elektrik İdaresi Bayındırlık Bakanlığında en doğru ve verimli yerini bulmuştur ve artık yerinin değiştirilmesi düşünülmemelidir. Mesele (bir santral yapılın da kim yaparsa yapsın) da değildir. Mesele Elektrik İdaresinin ve müstakbel enerji idaresinin nereye bağlı olmasının genel menfaat bakımından memleket için daha faydalı ve daha hayırlı olacağı meselesidir. Benzeniz bu faydayı mukaye-

se edilemeyecek derecede bütün teknik teşkilâtıyla Bayındırlık Bakanlığında görüyorum.

Son olarak şu ciheti de açıklamak istiyorum : 3611 sayılı Nafia Teşkilât Kanunu der ki; «hakiki ve hükmi şahıslar tarafından vücade getirilen veyahut Devlet, vilâyet ve belediyelere doğrudan doğruya yapılan elektrik, havagazı, su, tramvay vesaire gibi âmme hizmetine mahsus tesis ve işletilmelerin fennî, iktisadi ve idari esas ve nizamlara, memleketin ve tesis mahallinin ihtiyac ve menfaatlarına uygun olarak yapılmasının ve işletilmelerinin murakabesi, tarife esaslarının tesbiti ve murakabesi Devlet ve vilâyetlere ait arazi, yollar ve sulardan istifade veya bunları işgal suretiyle vücade getirilecek elektrik, havagazı gibi tesislere ait plânların tasdik ve inşalarının murakabesi Bayındırlık Bakanlığına ait bulunmaktadır.»

Kanunun bu kadar sarih bir surette bir âmme ve bayındırlık işi olarak tanıdığı elektrik işlerinin bu şekilde parçalanmasında ve memlekete sağlaması gereken faydaları tahditte ve bilhassa su işlerinin bağlı bulunduğu bünyeden alınmasında bendenize katıyen isabet yoktur. Bilâkis olduğu yerde Devlet İktisadi Teşekkülleri mahiyetinde, simi enerji veyahut enerji ve sular dairesi olsun, böyle bir daire olmalıdır ki hem su ve sulama, hem de elektrik, etüd ve inşaatı ve işletmeleriyle meşgul olacak şubeleri de bulunsun.

Bayındırlık Bakanlığının böyle bir proje ile gelmesini eidden arzu ederim.

Görüşmeler esnasında bazı komisyonlarda Bayındırlık Bakanı arkadaşımız memleketimizde teknik eleman ve mühendis azlığından bahsettiler. Bu bendenize hiçbir vakit bir sebep değildir. Vaktiyle aynı sebepten dolayı demiryollarını da yapamayız diyorduk. Fakat yaptık. Az ise yetiştirmeğe çalışalım, teşvik edelim. Üzerinden baremi kaldıralım. Kendilerine lâıyk olduğu değeri verelim. Bakınız o zaman sayısı ne kadar artacaktır. Bir genç mühendis mektebinden çıkıyor, 60 liraya, 80 liraya çalışıyor. Bunu gören hangi genç bu mesleğe karşı muhabbet ve itibar besleyebilir. Aynı zamanda arkadaşlarımız, Bayındırlık Bakanlığı bu sebepten dolayı değildir ki, bu kadar mühendisi elinden kaçırmıştır. Herşeyden evvel teşvik ve takdir etmek lâzımdır. Rağbet ancak ondan sonra ve kendiliğinden gelir.

Son söz olarak şunu arz ediyorum; etüd edil-

mekte olduğu söylenen enerji kanununun bu düşünceleri altında tanzimine intizaren bu kanun tasarısının Hükümet tarafından geri alınmasını rica ederim. Genel memleket menfaatleri bunu âmirdir. Takdir Yüksek Heyetindedir.

BAŞKAN — Açık oyu vermeyen arkadaş varsa oylarını versinler.

Oylama muamelesi bitmiştir.

Dr. O. Ş. ULUDAĞ (Konya) — Muhterem arkadaşım, Muhittin Tamer'in, sözlerine iştirak etmediğimden dolayı çok müteessifim. Bunun esbabı mucibesini zikretmeyeceğim. Bu hususta sözcü arkadaşımı şüphesiz ki beyanatta bulunur ve biz de istifade ederiz.

Elime tasarırı aldığım vakit de şu kanaati hâsıl ettim ki, her türlü işte kalkınma yolunda olduğumuzu söylediğimiz memleketin henüz alfabe derecesinde A sınıfı bile vücade getirmemişiz. Memleket imar yolundadır, sanat yolundadır, rahat yolundadır, fakat bunun alfabeti olarak elektrik henüz ortada yoktur ve bugün şu dâvadayız ki, bu işleri etüd halinde hangi Bakanlığa vereceğiz? Bunu münakaşa ediyoruz.

Evvence bendenizin bildiğim ve gerekçelerde okuduğumuz gibi bu işin Ekonomi Bakanlığına ait olduğu zamanı hatırlıyorum. Bilâhara Bayındırlık Bakanlığına devredilmiş aradan zamanlar geçmiş birçok paralar sarfedildiği halde orta yerde yeter derecede bir eser görülmemiş, bilâkis perişanlığın devam ettiği görülmüş ve bu durumda bu Bakanlığın bu işte yetkisi olmadığı anlaşılınmış. Bayındırlık Bakanlığı bu işi devretmeğe kalkmış Ekonomi Bakanlığı da üzerime almaya hazırım demiş biri satıyor, biri alıyor, sen devrediyorsun ben devralıyorum. Mütéhasıs komisyonlar da düşünmüş taşınmışlar, muhakeme etmişler, evet bu iş doğrudur, demişler. Onlar razı olduktan sonra işin çıkar yolu budur. Mesele bir Devlet dairesine bağlı olmalıdır. Bayındırlık Bakanlığına bağlı olmasında bir fayda var mıdır. Ekonomi Bakanlığına bağlanmış olsa ne olur. Bu hususta her türlü fikirler söylenebilir. Enebi memleketlerden elektrik malzemesini getirttiğimize göre meselâ ben de derim ki Dışişleri Bakanlığına bağlansın. Sarfedilen para da Maliye Bakanlığınca verildiği için oraya da bağlanması söylenebilir ve böylece namütenahi fikirler söylenebilir. Fakat ortada bir perişanlık var, bunu kaldırmak lâzımdır. Etibank Çatalağzı'nda bir merkez ya-

pyor. Ereğli de İvriz'de bir merkez yaptı. Bursa'da ufak bir mazot fabrikası aynı işi başarmaya çalışıyor. Yalnız memlekette elektrik voltajı itibariyle bir istikrar teessüs etmemiştir. 110, 180, 220 voltluk rejimler olduğu gibi mütenavip ve daimî cereyanlıdırlar. Lâmbalar da öyledir. İşin neresinden tutarsanız tutunuz. Mutlaka halli lâzımgelen bir dâvanın karşısında bulunuyoruz. Gerekçeleri okuduğum vakit sanayiın kalkındırılması en başta bir mevzu olarak geliyor, güzel. Fakat Ulaştırma Bakanlığı diyecektir ki, ben istikbalde lokomotiflerimi elektrikle işleteceğim; belediyeler kalkacak, diyeceklerdir ki, ben tramvay işleteceğim, trolleybüs işleteceğim. O halde bu mesele İçişleri Bakanlığına aittir... Kime verelim. Kati durumu bulmak mecburiyetindeyiz.

Muhittin Taner arkadaşım uzunuzadıya elektrik işinin su işi olduğunu söylediler. Vallahi ne diyeyim bilmem, geçen sene Sergievinde bir sergi seyrettik, senelerdenberi müteaddit dilekler karşısındayız, okuruz, dinleriz; galiba bu memlekette elektrik dâvası yalnız su dâvası değildir. Sudan elektrik istihsali hakkında bir komisyon varmış, bunun alacağı neticeleri bekliyoruz. Fakat bizim kafamıza yerleştirilen bir fikir, aynı zamanda linyitlerden de elektrik istihsal edileceği ve Orta - Anadolu'da, Kütahya civarında linyitlerin bol bulunduğu yerlerde büyük bir elektrik fabrikasının kurulacağı merkezinde idi. Bize serginin de geçen sene gösterdiği bu idi. Binaenelevh ben mutlaka sudan istihsal olunur diye, linyitten istihsal olunur diye bir dâva peşinde değilim. Kesin iş peşindeyim. Yani işin daha alfabetesindeyiz.

Evvvelki gün burada konuşulurken Ekonomi Bakanlığının bir cümlesini zaptettim; şöyle diyor «Etüd başka, murakabe başka, işletme başka» Elimdeki kanun tasarısını alıyorum diyor ki, «Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına devri» Şuhalde kendileri dahi etüdü başka olduğunu, murakabenin başka olduğunu, işletmenin başka olduğunu söylüyorlar. Etüdü aldıktan sonra murakabeyi ve işletmeyi başkasına mı bırakacaklardır. Halbuki yine aynı mesele konuşulurken Etibank sermayesini artıran kanun müzakere olunurken işaret ettiğim bir cümle ile hatırlatayım. Kabul ettiğimiz ve fakat henüz ikinci müzakeresi yapılmamış olan maddede diyor ki; «Elektrik istihsali, elektrik

malzeme işleri de Etibankın işleri arasına girecektir. Yani bu kanunun şimdi konuştuğumuz hedefini daha evvelden kabul etmiş bulunuyoruz.

Elektrik işi âmme işidir, dâvası vardır. Âmme işi olmayan dâva acaba hangisidir. Sıhhat Vekâleti işi bir âmme işidir... Ekonomi Bakanlığı işi bir âmme işidir, her Bakanlığın işi âmme işidir. Heyeti mecmuasının işidir, hiçbir şahsi iş değildir. Bir âmme işi olduğu için bu işin Bayındırlık Bakanlığına gitmesi şart değildir. Ekonomi Bakanlığına da gidebilir. Ekonomi Bakanlığı da bir âmme hizmeti görmektedir. O da bu işi görür. Yalnız memlekette teessüs etmiş prensipler vardır. Bu prensiplerin gerek Bayındırlık Bakanlığı gerek Millî Eğitim Bakanlığı tarafından asabiyetle muhafaza edildiğini görüyoruz. Memlekette yapılan bir inşaatı Bayındırlık Bakanlığı kontrol eder, onun tasdikından geçmedikçe hiçbir şey yapılamaz; hat-ta şehirlerin imar projeleri dahi. Şimdi Bayındırlık Komisyonunun maddeleri arasında bir kayıt görüyorum. Orada 3411 sayılı kanunun altıncı maddesi hükümleri mahfuzdur deniliyor. Fakat Ekonomi Komisyonu bu kaydı kaldırmıştır. Galiba yazdıkları maddenin içinde bu hükümün mündemiç olduğu kanaatındadırlar. Ben bu kanaatta değilim. Kanunda mevcut olan kayıtlar daima sarıh olmalıdır. Ben nihayet şunu arz edeyim ki, arkadaşlarımıza mesele ister Ekonomi Bakanlığında kalsın, ister Bayındırlıkta kalsın, ister şu veya bu bakanlıkta kalsın, mesele bu değildir. Mesele mutlaka elektrik işlerinden anlayan mütehassısları bir araya getirmek ve memleket dâhilinde onları en fazla çalıştırmaktır. Hangisine bağlanırsa bağlansın, mesele burada değildir.

R. GÜRELİ (Gümüşane) — Muhterem arkadaşlar, 2819 sayılı kanunla kurulmuş olan Elektrik İşleri Etüd İdaresi elimizdeki bu tasarı ile Ekonomi Bakanlığına devrolunmaktadır. Vazileri ve ödevleri 3611 sayılı kanunla devrediliyor. Bendeniz devredilsin, edilmesin gibi aleyhinde menfi bir kanaat ve fikil beslemiyorum. Ancak 3611 sayılı kanunun 6 ncı maddesi üzerinde biraz durmak istiyorum. 6 ncı maddeyi arkadaşım demin okudu. Ben de tekrar okuyarak sizi rahatsız etmeye lüzum görmüyorum. Bu madde mahfuz kaldığına göre, yani Bayındırlık Bakanlığının üzerine bir vazife verilmiş

olduğuna göre bu teşkilât Ekonomi Bakanlığımıza devredildiği takdirde bu vazifeye Bayındırlık Bakanlığının hangi teşkilâtıyla bakabilecektir? Yani bu 6 ncı maddede olan görevlere nasıl bakabilecektir?

Asıl üzerinde durmak istediğim nokta bu cihettir. Binaenaleyh üç şık vardır. Ya bu maddenin ilgası ile doğrudan doğruya, topyekûn bu vazifeleri Ekonomi Bakanlığımıza devretmek lâzım gelir, yahut Bayındırlık Bakanlığının 6 ncı maddedeki görevleri için bir teşkilât kurması elzem olduğu kanaatındayım. (Var sesleri).

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEİ (Rize) — Bundan gayrisi de var.

R. GÜRELİ (Devamla) — Bendeniz görmediğim için söylüyorum. Daha doğrusu bu husustaki mütalâam şudur: Efendim; İçişleri Bakanlığının bir İller Bankası teşkil etti. Belediyelerin, vilâyetlerin, şirketlerin, hususi şahısların elektrik işleri ve imtiyazları vardır; Ekonomi Bakanlığının bundan kurtarmak için acaba İller Bankasında böyle bir teşkilât yapıp, doğrudan doğruya bu işleri İller Bankasına devretmek suretiyle, hem belediyelerin hem de vilâyetlerinin işlerini kolaylaştırmış olmaz mı? Eğer benim bu husustaki noktai nazarı komisyon arkadaşlarımız tarafından muvafık görülürse, komisyon tarafından, Bakanlık tarafından bu kanunu geri almak suretiyle bu tez üzerinde durmalarını bendeniz de rica ediyorum. Mâruzatım bundan ibarettir.

E. A. TOKAD (Denizli) — Elektrik işleri Etüd dairesinin Bayındırlık Bakanlığında kalması mı muvafıktır, Ekonomi Bakanlığımıza devri mi muvafıktır? Meselesinde benden evvel söz alan Aziz arkadaşım Muhiddin Taner'in fikirlerine tamamen iştirak ederim. Teknik bakımdan idarenin bünyesi itibariyle daha ihtilâflı ve daha başarılı bir tarzda çalışabilmesi bakımından bu idarenin hakikaten Bayındırlık Bakanlığında kalması zaruridir. Nitekim İsparta ve diğer bir sayı mühendis arkadaşımız da gayet ihatalı bir şekilde yazdıkları derkenarlarla bu noktayı aydınlatmış bulunuyorlar.

Yalnız sını kalkınmamız için daha muvazeleneli bir tarzda diğer işlerle daha müspet bir tarzda yürüyebilmesi için bu idarenin etüdlere bitmiş konuları Ekonomi Bakanlığımıza devretmesi muvafık olur. Gerek zirai ve gerek sını kalkınmamız bakımından rasyonel ve verimli çalışmayı temin bakımından bu idarenin ödevi çok önemli

ve ileridir. Fakat maatteessüf şimdiye kadar Bayındırlık Bakanlığının bu idarenin faaliyeti üzerinde müspet bir yolda bir eseri bize daha veremedi. Ben şahsen Bayındırlık Bakanlığının bu idareye istediğimiz şekilde bir istikamet verememesinden ve adımlarının kaplumbağavari ağır gitmesinden şikâyetçiyim. On seneye yakın bir zamandanberi bu idare maalesef memleketin zirai ve iktisadi kalkınması bakımından, döviz getiren zirai ürünlerin maliyetini düşürme bakımından ve dış rekabetleri önleyici başarılar noktalardan kendilerinden beklediğimiz müspet başarıyı gösteremedi. Bu itibarla idare eğer verimli bir tarzda Bayındırlık Bakanlığının elinde istediğimiz istikameti alamıyacaksa hemen Ekonomi Bakanlığımıza devre taraftarım. Fakat korkuyorum ki alâkalı şubelerin Bayındırlık Bakanlığında toplanması bakımından bu idarenin oradan alınırta Ekonomi Bakanlığımıza verilmesi yüzünden bugünkü ağır adımlar büsbütün yavaşlayacaktır. Bu itibarla kanun tasarısının bir daha etüd edilmek üzere Hükümetçe geri alınmasını ben de muvafık buluyorum. Buna rağmen şayet bu tasarı kanuniyet kesbederse bu münasebetle bir diğer dilekte bulunacağım : O da şudur ki; bu idare, idarei hususiyeler ve belediyeler elinde bulunan elektrik teşebbüslerine kâfi derecede alâka göstermemektedir. Nitekim seçim dairem olan Denizli'de on senedenberi, belki de daha fazla zamandanberi, üzerinde durduğumuz belediyenin elinde teşebbüs halinde bulunan bir müessese vardır. Hükümet daireleri, alâkadar makamları ve İller Bankası nezdinde mütemediyen takip ve tasdi ettiğimiz halde bir türlü yardım göremedik ve iyi bir netice alamadık. Bu itibarla idare hangi Bakanlıkta olursa olsun, vilâyetlerdeki teşebbüsleri de ele alarak onların da ihtiyaçlarını önlemek ve onları yani şurada burada bu suretle yarım ve mefluç bir halde bulunan bu teşebbüsleri faaliyete geçirmesi için bilhassa alâka göstermelerini de rica ediyorum.

R. FENMEN (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlar, Ekonomi Bakanlığının memlekette sanayi müesseselerimizin kurulmasını hızlandırmak azminde bulunduğu cümlece malûmdur. Bu müesseselerin ise elektrik santralleri kurulmadıkça lâyıkrı veçhile verimli bir surette işliyemeyeceğini geçen gün Sayın Ekonomi Bakanımız da beyanatına ilâve etmişlerdi. Şimdiye kadar bu santralle-

rin kurulmaması yüzünden memleketin ne kadar büyük zararlar gördüğünü burada tebarüz ettirmek isterim. Hakikaten bu santrallerin bulunmamasından dolayı Ekonomi Bakanlığı kurduğu her fabrikanın yanında muazzam masraflarla elektrik santralleri vücutte getirmek mecburiyetinde bulundu. Bu da hem tesis noktasından hem de kömür sarfiyatı noktasından memlekete çok pahalıya maloluyordu. Elektrik Etüd İdaresinin 10 senedenberi Bayındırlık Bakanlığında faaliyette bulunduğu halde memleketin bu seri ihtiyaçlarını nazarı itibare alarak ona göre faaliyete geçememiştir. Binaenaleyh, bu idarenin Ekonomi Bakanlığına devri suretiyle esasen Ekonomi Bakanlığına merbut bulunan ve kömürle linyitlerimizi değerlendirmekle mükellef bulunan M. T. A. Enstitüsü ile Elektrik santralleri kurmak vazifesi uhdesinde bulunan Etibankla daha sıkı münasebette bulunacağı âşikârdır. Kaldı ki, demin arkadaşımın su işleri hakkındaki beyanâtı vardır. Bu idarenin esasen bünyesinde bulunan su idaresi heyeti fenniyesi de bu idare ile birlikte Ekonomi Bakanlığına devredileceği için su santralleri işleri bu yüzden katiyen sekteye uğramış olmuştur. Esasen Elektrik Etüd İdaresi Bayındırlık Bakanlığında iken bile orada Su İşleri Müdürlüğü ile bu idare arasında sıkı bir münasebet yoktu. Kendi heyeti fenniyesi su işlerini bizzat kendisi görüyor ve binaenaleyh, Nafıadaki Sular Umum Müdürlüğü ile sıkı bir münasebet halinde bulunmuyordu. Bu itibarla arzettiğim mahzurları da ortadan kaldıracak olan bu kanun tasarısını bendeniz de memnuniyetle kabul ve taraftarıyım. (Alkışlar).

F. GÖKMEN (Konya) — Sayın arkadaşlarım, Bayındırlık Komisyonunda bu tasarıya muhalif bulunan arkadaşlar arasında bendeniz de bulunuyorum.

Muhalefetimin sebeplerini bendeniz şifahen arz etmediği tercih etmiş idim, huzurunuzda mütalâamı arzedeceğim.

Muhalefetim birkaç esasa istinat ediyor. Birincisi; metot ve prensip.

Malûmu âlinizdir ki, muhtelif âmme hizmetlerine ait olupta yüksek tekniği ve bilgiyi alâkadar eden işler Bayındırlık Bakanlığında toplanmıştır. Şimendiferler, su işleri şoseler gibi. Kezalik bu müessesede de muhtelif âmme hizmetlerini alâkadar ediyor ve yüksek bilgi ve tekniğe de muhtaçtır. Birincisi iktisadidir, ikincisi şehirle-

ri tenvir meselesidir. Sonra bilmiyorum, ileride belki büyük bir elektrifikasyon yapacağız, belki bir müddet sonra bu ihtiyaç kendikendini gösterecektir. Buna ait kuvvetimiz de vardır. Üç milyon K. V. kadar enerjimiz vardır. Bu yolda gerek şimendiferlerimizi ve zirai işlerimizi ve gerekse bazı, meselâ Konya ve Haymana ovalarında, bazı memleketlerde yapıldığı gibi, 3 ve 4 metre derinliğinde birçok sular vardır. Bu suretle de akıyor diyorlar. Binaenaleyh buralarda her kilometre içerisine 8, 10 kadar elektrik ile işler tulumba koyacak olursak, bazı yerlerde yapıldığı gibi, biz bu ovaları irva ve iska etmek imkânını da elde edebileceğiz. Binaenaleyh birçok noktalarda umumi menfaate hadim bir müessesedir. Bu noktadan bendeniz bunun Bayındırlık Bakanlığında kalmasını arzu ediyorum. Eğer Ekonomi Bakanlığına verilirse, Ekonomi Bakanlığı bunu kendi ihtiyaçları icabı üzerinde yürüyecek ve binaenaleyh sırf bu etüdü ve müesseseleri kendi ihtiyaçlarının gösterdiği yol üzerinde tesis edecek ki bu da umumi etüdü ve menfaati ihlâl eder kanaatındayım. Her ne kadar umumi menfaati nazarı dikkate almak arzusunda bulunsa bile, doğrudan doğruya kendi menfaatlarını daha evvele alacak ve diğerleri de geri kalacak. Bilhassa bu etüd meselesi üzerinde bazı arkadaşlar müesseseyi tenkit ettiler. Bendeniz tetkik ettim, müessese hakikaten çalışmıştır ve memleketin her tarafını etüd halinde işlemiştir. Fakat bu iş yalnız para ve sayı meselesi değildir, zaman meselesidir. Bendeniz, hattâ büyük santrallara ihtiyaç hâsıl olsa dahi, bugün yapmak tarafı değilim. Çünkü; 10 senelik etüdü, gerek vasati ve gerek asgari miktarları tamamen tahakkuk etmiş değildir. Bunlar diğer memleketlerde esas alındığı gibi 30 senelik mütemedi bir etüd ile ancak neticeye varılır. Biz de hiç olmazsa 10 sene yapılmış ufak etüdü için 15 - 20 milyon lira değerinde bir masraf yapabiliriz. Fakat bazı büyük santraller için 80 - 100 milyon sarfı hususunda bendeniz 10 - 15 sene daha bekleme tarafıyım.

Eğer bu etüdü yalnız iktisadî alâkadar etseydi, Maden Arama Enstitüsü gibi o vakit bunun Ekonomi Bakanlığına bağlanmasında hiçbir mahzur görmezdim. Fakat bu arzettiğim sebeplerle bu işin Bayındırlık Bakanlığında kalmasını uygun buluyorum.

İkinci sebep; etüd müessesesinin su işleri

müessesesiyle alâkası da mühim bir noktadır. Meselâ bir baraj var, bu baraj hem elektrik içindir, hem de ziraat içindir. İki mesai tevhit edilmelidir. Bir bakanlık idaresinde bulunan şubeler arasında mesai tevhidî kolaydır. Fakat muhtelif bakanlıklar arasında tevhit güçtür. Binaenaleyh bu işlerin müessesesi Bayındırlık Bakanlığında kaldıkça elektrik işlerinin de bu Bakanlıkta kalması zaruridir. Bir de bendenizin ehemmiyet verdiğim bir nokta vardırki, bu müesseseler birer uzviyet teşekkülüdür. Ruhi, fikrî, içtimai birtakım uzviyetlerin tevhidinden husule gelmiştir. Uzviyetlerde tebeddül fena neticeler verir. En yüksek teşkilâtı olan milletlerin bu uzviyet telâkkisine bir misal arz ediyor: İngilterede 350 sene evvel kurulmuş Greniç rasathanesi saatlerin bahriyeye faydalı olması, yani mevkii sefinenin tâyini vesaire gibi düşüncelerle bir müessese olarak yapılmış ve Bahriye Nezaretine verilmişti. Üzerinden senneler geçmiş ve bu vasıf ortadan kaybolmuş, fakat hâlâ Bahriyeye bağlı kalmaktadır. Uzviyette tebeddül yapmıyorlar. Evvelece teccsüs etmiş şekil ne ise onda kalıyorlar. Mesele çalışmakta ve o işi başarmaktadır. Binaenaleyh ben bunun yine Bayındırlık Bakanlığında kalmasını ve tasarımın yeniden tetkiki için komisyonlara tevdiini rica ediyorum. (Alkışlar)

BAYINDIRLIK KOMİSYONU BAŞKANI İ. ARUKAN (Eskişehir) — Sayın arkadaşlar, Elektrik İşleri Etüd Dairesinin Ekonomi Bakanlığına iadesi suretiyle gelen kanun münasebetiyle arkadalardan bazıları fikirlerini söylediler. Ben Komisyon namına bu baptaki mütalâamızı, her ne kadar mazbatada yazmışsak ta, tekrar etmek istiyorum.

Malûmu âliniz memleketin istikbali ziraat kadar da sanayidedir. Sanayiinin de istikbali ucuz kuvvei muharrikededir; ucuz kuvvei muharrike ise bu asırda büyük santrallerdedir. Onun için bu santralleri biranevvel yapmak mecburiyetindeyiz.

Şimdi bu santralleri yapmak için 1935 senesinde, yani 11 sene evvel bu elektrik kuvvetlerini ve enerjilerini tetkik etmek üzere Elektrik Etüd İdaresi teşkil edilmiştir. Aynı zamanda 2805 numaralı kanunla memlekette yapılacak Elektrik santrallerinin ve elektrik istihsalinin, elektrik naklinin tevzi ve işletmesi Etibanka tevdi edilmiştir. ve o vakit bu Elektrik Etüd İdaresi Etibankın bünyesine girmiştir. İdare projelerini yapacak, Ekonomi Bakanlığına verecek. Ekonomi Ba-

kanı da bunun icra edilip edilmeyeceğini bankaya bildirecektir.

Evvelki gün müzakere ettiğimiz Etibank Kanununun tadil edilmiş üçüncü maddesinde tekrar Etibank vazifeleri arasında bu işin mevcut olduğu zikredilmiştir. Yani memlekette Elektrik santralleri Hükümetten imtiyazları alınmak şartıyla Etibank tarafından kurulacaktır.

Arkadaşlar; Elektrik Etüd İdaresi 11 seneden beri faaliyettedir. Memleketin birçok membalarmı tetkik etmiştir. Malûmu âliniz santraller ki bunun bir kısmı hidrolik, bir kısmı termiktir, yani bir kısmı su kuvvetlerinden istifade edilerek enerji istihsal eder. Bir kısmı da kömür ve saireden istihsal eder. E. İ. E bunların her ikisini de tetkik etmiştir. ve projelerini hazırlamıştır. Fakat maatteessüf şimdiye kadar hiçbir faaliyete, icraata geçilmemiştir. Çünkü Elektrik Etüd İdaresinin vazifei asliyesinde inşaat yoktur. O yalnız etüdlerini yapar, projelerini hazırlar. ve Hükümete şunu yapmak menfaatinizdir. , şu korur, diye verir. Şimdi faaliyete geçmek zamanı gelmiştir. Bu sene bütçeye Çağlıyan için 2 milyon lira para konmuştur. Lâkin bu iş o kadar büyük bir iştir ki, böyle iki, üç beş milyonla bu iş olmaz. Biran evvel bunları vücuda getirmek lâzımdır. Bu iş ticari mahiyette bir iştir. Çünkü elektrik yapıp satacaktır. ve sarfettiği parayı kazanacaktır. Bu itibarla doğrudan doğruya ticari bir müessesenin bunu yapması lâzımgelir. Zannedirim ki, Etibankta vaktiyle bu maksatla bu işleri yapmak için tavzif edilmiştir. Şimdiye kadar Elektrik Etüd İdaresinin yaptığı işleri mütehassıs bir arkadaşımıza sordum. Bana dediki yapılan projelerin tahakkuku için bir, buçuk milyar liraya ihtiyaç vardır. Yani bu kadar proje yapılmış ve hazırlanmıştır. Bugün sermaye, para bulursak bir buçuk milyar liralık santraller ve enerji kuvvetlerimizin projeleri hazır diyebilecek vaziyetteyiz. Bir taraftan da ticari mahiyette ve parayı daha kolay bulabilecek, ve malî bir kombinezon yapabilecek, Artırma ve Eksiltme Kanunlarından muaf Etibank bu işe başladığı zaman ayrıca bir etüd şubesi yapmak lâzımdır. Çünkü projelere göre Avrupaya sipariş edecek, Avrupa'da tadilat yapılacak, tetkik edilecek mütemadiyen gelip gidecek olan proje de Etüd İdaresinden geçmesi lâzımgelir. Bu da İktisat Vekâletine yazacak, İktisattan Nafiaya gelecek, Nafiadan Etüd İda-

resine gelip gidecektir.

Bu zamanda inşa ve etüd idarelerinin aynı ellerde bulunması gayet muvafıktır, işin cereyanı bakımından şimdi bu böyle olmakla beraber bu etüd idaresine her sene 400 000 liraya yakın bir yardım ederiz, umumi bütçeden ve Divanım vizesine de tâbi değildir, müstakildir. Bu idare ticari mahiyette çalışmaktadır. Bir belediyeye bir proje yaparsa parasını istemek mecburiyetindedir. Bu idarenin mercii aslisi olan İktisat Vekâletine raprı doğrudur. Çünkü bu gibi ticari zihniyetle kurulan Devlet müesseseleri orada toplanmıştır. Bunu da oraya bağlamak en doğru bir hareket olur. Şimdi gelelim Nafianın elinden bu idare alınma ne vaziyete düşer. Bu gidince, Nafianın zaten halen mevcut bir şirket ve müesseseler müdüriyeti umumiyesi vardır. Bunun vazifesi de doğrudan doğruya memlekette yapılan ve âmme hizmeti gören bütün elektrik işleri, belediye olsun, şirketler olsun, her ne olursa olsun bunların denetlemesini yapar, projelerini tasdik eder. Yani bütün bu işlerin heyeti umumiyesini görmekle muvazzaftır. Şimdi biz burada birinci maddenin altında 3611 numaralı kanunun 6 ncı maddesi hükmü mahfuzdur demekle gerek Elektrik Etüd İdaresinin ve gerekse Etibankın yaptığı tesisleri, âmme hizmeti tesislerinin bütün projeleri Nafiaya gelecek ve Bayındırlık Bakanlığının tasdikından geçecek ve kanuna uygun olarak Bayındırlık Bakanlığı şirket ve müesseselerin denetim ve kontrolünü yapacaktır. Bayındırlık Bakanlığında iki elektrik dairesi vardır. Biri kalıyor. Murakabe işlerini orası tedvir edecektir. Yani her şeyde Bayındırlık Bakanlığının hakkı murakabesi, uhdesinde kalmaktadır. Şimdi yapılacak olan elektrik inşaatı, santraller ve barajlar inşaatı projeleri ilk defa Nafiaya verilecek ve onun tedkikından geçecek. Eğer bu hidrolik santralsa tabii Bayındırlık Bakanı bunu bir de su işleri dairesinin tedkikından geçirecek. Çünkü elektrikeinin salâhiyeti başkadır, baraj yapma mesleki yine başkadır. Onun için yapılacak barajların bir kere su idaresi tarafından görülmesi lâzımgelir. Bu bakımdan her vakit bu işi Bayındırlık Bakanlığına tetkik ettirmeleri ve tasdikten evvel mutabık kalmaları zaruridir.

Elektrik etüd işi doğrudan doğruya gitmekle bir eksiklik olmaz ve Hazine senede vermek-

te olduğu 400 bin lirayı tasarruf etmiş olur. Çünkü mütemadiyen proje yapmaktan birşey çıkmaz; şimdiye kadar yaptığımız projeleri tahakkuk ettirmek için 1 - 1.5 milyon liraya ihtiyaç vardır. Mütemadiyen proje yapıp depo edelim. Denemez. Vakit geçtikçe şartlar değişir, eski projenin hiçbir kıymeti kalmaz. Bugünkü râ-yiyle, demir ve çimento fiyatına nazaran yapılan bir proje yarın bu fiyatlarda tahavvül olunca bir kıymet ifade etmez. Sanayi son derecede terakki etmektedir. Elektrik makinaları sistemleri değişmektedir. Bunlar değiştikçe de eski projelerin kıymeti kalmaz.

Yalnız istikbal için düşündüğümüz bu ticari müesseseyi ileride gerek işletme ve gerek etüd işini birleştirerek memleketin müstakbel enerji teşekkülünü kurtarmaktır ve Etibanktan ayrıarak. Fakat buna bugün lüzum yoktur. Muazzam bir teşkilât kurarak şimdiden para vermekte mâna yoktur. Yavaş yavaş santraller vücade geldikçe müstakil bir teşkül kuracaklarını İktisat Bakanı encümenine beyan etmiştir. Bu suretle ileride elektrik istihsal edecek ve satacak ayrı bir teşekkül olacaktır. Bunu daima kontrolü altında tutarak tarifelerini tertip edecekde Bayındırlık Bakanlığıdır. Bu itibarla kanunu Encümeniniz kabul etmiştir. Yalnız Nafra kanununda Hazine, belediyeler ve mülhak bütçelerin yaptığı bütün inşaatın Bayındırlık Bakanlığınca tasdik edilmesi zaruridir. Lâkin bu kayıttan Devlet teşekkülleri muafıtır. Onların inşaatları tasdikten geçmez. Yalnız bu elektrik işleri ergeç belki bir müessese haline gelir belki Etibanka ait kalır. Herhalde âmme hizmeti olacaktır. Şimdi herhangi bir santral ileride âmme hizmeti görmek üzere tesis edilmektedir. Meselâ Tavşanlı'da yapacağımız santralden Kütahya ve Eskişehir'e de elektrik verilecektir. Bu bakımdan da bunları Bayındırlık Bakanlığının tasdik etmesi zarureti vardır. Onun için fikrimizi katî surette anlatmak üzere birinci maddenin altına (3611 sayılı kanunun altıncı maddesi hükmü mahfuzdur) demiştik. Bunun behemehal ilâvesi lüzumuna komisyon kanidir. Mâruzatım bundan ibarettir. Tabii karar yüksek Heyetinizindir. Yalnız birinci madde okunurken arzedeceğim diğer bir nokta vardır.

C. S. BARLAS (Gazianteb) — Madde okunsun da...

K. GÜLEK (Bilecik) — Sayın arkadaşlarım; Elektrik Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına geçirilmesi dolayısıyla yüksek huzurunuzda getirilen bu mevzu, memleketin ana dâvalarından biridir. Fîlvaki Türkiye, elektrik kuvvetleri bakımından, bir taraftan su, bir taraftan da kolayca istihsal edilebilecek termik kuvvetler bakımından dünyanın zengin memleketlerinden sayılır. Şimdiye kadar Elektrik Etüt İdaresinin etüt ettiği hidroik elektrik imkânlarımız iki buçuk milyon beygir kuvvetindedir. Etütler ilerledikçe bir bu kadar daha imkân mevcut olduğunun meydana çıkacağı tahmin edilmektedir. Biz bu mevzuu ele aldığımız vakit, sadece bir idarenin bir bakanlıktan öteki bakanlığa geçmesi meselesi olarak değil, memleket şumul ana meselelerden biri olarak görmeliyiz. Günün birinde memleketimiz elektrifiye edilmiş olacaktır. Bu imkânlarımız vardır ve yapacağız. Bunu yaparken, bu yola giderken en doğrusu nedir? Bu yola giderken, bu işleri, enerji işlerinin bütününü bünyesinde toplayan müstakil bir idarenin elbette bu işi en kifayete, en salâhiyetle yapacağı muhakkaktır. Böyle bir idare 3460 sayılı kanunun şumulüne girecek bir İktisadi Devlet Teşekkülü olarak meydana getirilmelidir. Elektrik işinin, bir taraftan su kuvvetinden diğer taraftan da kömürden elektrik yapmak imkânları gözönünde bulundurulacak, günün birinde bizim de elimize geçtiği zaman atom enerjisinden istifade etmek şekillerini düşünecek müstakil bir idarenin kurulması bu iş için esas olmalıdır. Amma bu demek değildir ki, şimdi hemen muazzam bir idare kuralım. Bunu teklif etmiyorum. Benim teklifim, bu müstakbel idare şeklinin gözönünde tutulması ve ona varıncaya kadar bugün elektrik etüd idaresinin, elektrik işleriyle yakından alâkadar olan Ekonomi Bakanlığına geçmesidir. Fakat Ekonomi Bakanlığı bu idareye hiçbir zaman, daima kendisinde kalacakmış, nazariyle bakmamalıdır. Bu işin mutlaka günün birinde müstakil bir idareye geçeceğini memleketin bütün enerji işlerinin orada toplanacağını düşünmeli, ona göre hazırlanmalıdır.

Arkadaşlarım, bilhassa sudan elektrik istihsalı hidroelektrik istihsalı bir taraftan umumi su işlerimizle gayet yakın alâkalıdır. Diğer taraftan sıhhat işleriyle, hattâ tarım işleriyle ilgilidir. Bu işler arasında esaslı bir koordinasyona ehemmiyet vermek lâzımdır. Bunun şim-

diye kadar kâfi derecede temin edilemediğini görmek mevkiindeyiz.

Bu vesile ile elektriğin diğer mühim bir meselesine dokunmak istiyorum. Arkadaşlar, elektrik üzerinde ağır vergiler vardır. Bu ağır vergiler mevcut oldukça elektrikleşmenin ilerlemesi, elektrik sanayiinin gelişmesi çok güç olacaktır. Bu meseleyi bu vesile ile ehemmiyetle ele almak ve icabederse bir zaman hattâ vergilerden vazgeçilmek çok faydalı olacaktır ve memleketimizin elektrikleşme yolundaki inşikafına yardım edecektir.

BU RAPOR SÖZCÜSÜ C. S. BARLAS (Gaziantep) — Sayın arkadaşlar, bugün konuşulan Elektrik Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına geçmesi meselesi üzerinde muhtelif arkadaşlar, muhtelif görüşlerini izah ettiler. Ben bu hususta hem Ekonomi Komisyonunun, hem de kendi noktai nazarımı birbirine uyduğu için beraber izah edeceğim.

Arkadaşlar, bu hususta biraz geriye doğru gitmemiz lâzım, hâdiseleri birbirine ekliyebilmemiz için. Biliyorsunuz ki, 1935 senesinde Parti Hükümetimiz bir iktisadi kalkınma programı hazırladı. Bu iktisadi kalkınma programını hazırlarken Sümerbankın o vakit gördüğü işleri kâfi görmiyerek, yani Sümerbankın elinde mevcut mevzuların kavranmasını kâfi görmiyerek 2805 sayılı kanunla Etibankı kurdu. Etibank, memlekette maden ve enerji işleriyle meşgul olacak. Bu işlerle meşgul olurken beri taraftan da enerji ve maden işlerine muvazi olarak bir yandan da Maden Tetkik ve Arama Enstitüsüyle, Elektrik etüd idaresini kurdu. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü memlekette maden işlerine ait istikşafı yapılarak neticesini Ekonomi Bakanlığına bildirir. Ekonomi Bakanlığı bu iş yürümlü müdür, kâr getirir mi, getirmez mi, yahut memleket iktisadiyatında kalkınmayı icabettiriyor mu? Bunları tetkikten sonra bunun işletilmesi için Etibanka emir verir. Etibank bu madenleri işletir. Fakat Ekonomi Bakanlığı bu madenleri tetkik ederken yalnız kâr bakımından tetkik etmez, buna işaret edişimin sebebi Elektrik Etüd İdaresine de temas edeceğim için. Meselâ Balkaya madenleri, hiçbir zaman gelir temin etmediği halde Ekonomi Bakanlığı bunu memleketin ve madencilüğimizin kalkınması için Balkaya linyit madenlerini işletmeğe devam ettiriyor. Binaenaleyh işletmecilik bakımından Dev-

letçilik şartlarına uygun olarak Etibank bu işi görüyor. Ekonomi Bakanlığı yalnız kâr ve zarar bakımından değil memleketin umumi kalkınması meselesini de geniş mikyasta gözönünde tutmaktadır. Beri yandan Elektrik İşleri Etüd İdaresi kurulduğu zaman muvazi olarak memlekete santrallerin de etüdü yapılacaktır. Çatalağzı'nın etüdü yapıldı. Etibanka devredildi, tahakkuk ettirilmektedir.

1938 de Nafra Bakanlığı parçalandığı yani Ulaştırma ve Nafra Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı da Ticaret ve Ekonomi olarak ayrıldığı zaman muhtelif Bakanlıklara işbulmak icabetti. Enerji işi su meselesidir, dediler ve Nafra Bakanlığımıza devrettiler.

Hâdiseler gösterdi ki, enerji meselesi yalnız su meselesi değildir, bir.

İkincisi, o vakitten bu vakte kadar geçen müddet zarfında yapılmış etüdlere tahakkuk haline gelmiş Çağlayık etüdü ve projesini tahakkuk ettirecek bir merci yoktur. Bunu tahakkuk ettirmek için Etibanka müracaat lâzımgeliyordu. Hâdiseler gösterdi ki, bu işin kurulduğu zaman ki tarzda Ekonomi Bakanlığınca sağlanması lâzım ve zaruridir. Nitekim bugünkü mevzuata gelince, etüd yaptıktan sonra bu işin tahakkuk ettirilmesi için 2805 sayılı kanunun dördüncü maddesi mucibince Etibanka bağlanması zaruridir ve lâzımdır. Çünkü Etibank yetkilidir. Sonra merci meselesi gelir ki sayın Üstadımız Fatin Gökmen bu hususta dediler ki; ilmî bakımdan eksik kalır. Bu kanun ister Ekonomi, ister Bayındırlık Bakanlığımıza bağlı kalsın vazife ve salâhiyetlerinde yeni birşey eklenmiş değildir. Elektrik Etüd İdaresinin vazife ve salâhiyetleri 2805 sayılı kanunun 2 nci maddesinde yazılıdır. Burada memlekette mevcut su kaynakları vesair enerji membalarını tetkik ederek lâzımgelen muameleleri yapar diye bildirir. Binaenaleyh vazife ve salâhiyetlerine birşey eklenmiyor. Bayındırlık Bakanlığımıza bağlı iken ne iş görüyorsa Ekonomi Bakanlığımıza bağlı oldukça da aynı işle mücehhezdir. Bu işi tahakkuk ettirmek imkân ve salâhiyeti yine müessesenin elindedir.

Sonra arkadaşlar, yine memlekette bugün mevcut elektrik enerjisinin % 80 istihlâk menbarı doğrudan doğruya sınav müesseseleridir. Kaldı ki, belediyeceilik bakımından elektriklerin murakabe ve tetkik salâhiyeti, yine Bayındırlık Bakanlığının kanununda ve altıncı maddede,

İzzet Arukan arkadaşımızın izah ettiği veçhile Bayındırlık Bakanlığında kalmaktadır. Meclis bu işi zaten iktisadi politika bakımından tetkik ettiğine göre, bunu yaparken «Arkadaş sen aldın, ben verdim» diye tetkik etmiş değildir. Bayındırlık ve Ekonomi Bakanlıklarının teknik komisyonları bir araya gelmişler ve tetkik etmişler. Neticede sanayi tetkik heyeti gelmiş, onlar da incelemişler ve Bakanlara demişler ki, bu işin teknik olarak yürütmesi için Ekonomi Bakanlığına verilmesi lâzımdır. Teknik tarafından böyle olduğuna göre politik tarafında da bunun böyle olması lâzımdır. Binaenaleyh bendeniz kanun tasarıasının kabulünü teklif ediyorum.

C. K. İNCEDAYI (Sinop) — Sözcü arkadaşından bir sualim vardır.

Bayındırlık Bakanlığına bağlı bir Elektrifikasyon heyeti eliyle bu etüdlere yapılmış, meydana gelmiştir. Bu etüdlere neticesinde Ekonomi Bakanlığı kendine bugün için, yarın için lâzım olan elektrik enerjisini kurmak için istifade ediyor mu, veyahut bu, burada oldukça bunları kurmak için ve işletmek için salâhiyeti yok mudur?

BÜ RAPOR SÖZCÜSÜ C. BARLAS (Gaziantep) — Usul noktasından iş doğrudandogruya uzamaktadır. Meselâ bir projeyi tahakkuk ettirmek hususunda, size misal vermek için söyle anlatayım, Çağlayık projesi yapıldı. Nafra Bakanlığımıza yazacaktır, Ekonomi Bakanlığımıza yazacaktır. Ekonomi Bakanlığı Etibanka yazacaktır.

Eti Bank'a gelince: Eti Bank bu proje ile muatabık değilse o vakit iki Bakanlık araya girecektir.

M. AYDIN (Trabzon) — Eti Bankın hakkı yoktur. Kuvvet kuvvettir.

BAYINDIRLIK B. S. DAY (Trabzon) — Arkadaşları esas mevzu Elektrik Etüd İdaresinin şimdi bağlı bulunduğu Bayındırlık Bakanlığında kalmayarak hükmün şahsiyetini ve vazifelerini muhafaza etmek kaydıyla Ekonomi Bakanlığımıza devrinden ibarettir. Gerek komisyonlarda gerek burada birbirine zıt kıymetli mütalâalar söylendi. Bununla beraber ittifak ettiğimiz bir nokta var. O da elektriğin önemidir. Onun mümkün olduğu kadar ucuz ve mümkün olduğu kadar sudan istihsalini sağlamaktır. Zaten kanunda bu maksatla hazırlanmış bulunuyor.

Bunun leh ve aleyhinde pek çok şeyler söylenebilir. Bazı arkadaşların izah ettiği mevzu üze-

rinde ne işi baştan atmak, ne de lüzumsuz bir iş yapmak vardır. İşin tekniği ve bünyesi tetkik edilerek vardığımız neticeleri huzurunuzda getirdik. İşin önemi büyük olduğuna göre vereceğiniz karar en isabetli bir yol olacaktır. Kararımız ne suretle tecelli ederse en doğru yol bittabiî odur. Yalnız bu kararı isabetli ve mümkün olduğu kadar basit bir hale getirebilmek için, bazı hatip arkadaşlarımızın konuşmalarından da faydalananarak, fiilî vaziyetimizi arz etmek istiyorum.

Küçük bir zamanınızı alırsam af buyurmanızı rica ederim. Ötedenberi Bayındırlık Bakanlığında. Nafia Şirket ve Müesseseler Reisliği adı altında memleketin elektrik istihlâkını kontrol eden ve vilâyetlerce verilen ruhsatları veya yaptırılan etüdüleri gözden geçiren bir teşekkülüdür. Bunun yanında Cemil Barlas arkadaşımın ifade ettiği gibi, bundan on sene evvel bir Elektrik Etüd İdaresi, Maden Arama Enstitüsü ile muvazi olarak kurulmuş ve her iki müessesenin tüzel kişiliği haiz olması ve genel kurulunda bütçe ve diğer bazı ilgili komisyonlardan tereküp etmesi kabul edilmişti. Bunlar aynı vaziyette durmaktadır. Yalnız 1939 senesinde Bayındırlık Bakanlığı Teşkilât Kanunu Bütçe Komisyonunda konuşulurken Elektrik Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığında Bayındırlık Bakanlığında, olduğu gibi mevcut hak ve vecibeleriyle intikal etmesi düşünüldü. Hükümet te bu noktayı nazarı tasvip ettiğinden bugün bu müessese Bayındırlık camiası içinde yaşamaktadır. 3611 numaralı kanunda aynı zamanda yukarıda arzedilen vazifeleriyle Nafia Şirket ve Müesseseler Reisliği de muhafaza edilmiştir.

Nasıl ki Maden Tetkik Arama Enstitüsü yaptığı tetkikler neticesinde, bir madenin Devlet tarafından işletilmesi kanaatına varırsa ve bunu Etibank tasvip ederse bu iş Etibanka devrediktikten sonra, kendi etüd masraflarını geri alır. Aynı şekilde Elektrik Etüd İdaresi de bir elektrik mevzuunda yapacağı etüdü Etibanka bildirir ve Etibank bunu kendi mevzuu dâhilinde görürse yani iş verimi şümul ve ehemmiyeti haiz görülürse bunu kendisi alır ve tesis eder.

Bugünkü mevzuat budur.

Yalnız bu idarenin sularla irtibatı bakımından, Bayındırlık Bakanlığıyla, ilgisi olduğundan fazla büyük santraller kurma bakımından da Etibankla ilgisi vardır. Kaldı ki yarın elektrik tesisi ve işletme işlerini bünyesinde taşıması

düşünülen ve iktisadi bir teşekkül vücuda getirildiği zaman bu işlerinde etüd işleriyle birleştirilmesi Muhittin Taner arkadaşımın söylediği gibi icabedecektir. Şu halde Etibankın bugünkü mevzuuna göre yapmağa başladığı santrallerin yakın bir âtidede, mümkün olduğu kadar yakın bir âtidede bu teşekküle intikal etmesi tabiidir.

Nitekim kendi kanununa binaen bugün Çatalağzı santraline başlamıştır. Kütahya santralına da başlayacaklardır. Şu halde bir hidroelektrik tesisatına ve meselâ Çağlayık tesisatına başlayacağımıza göre bunun ya Etibank tarafından yapılması veyahut yukarıki sebeplerle Meclisten yetki istenerek Elektrik Etüd İdaresine yaptırılması istenecektir. Aynı zamanda Elektrik Etüd İdaresinin bünyesi büyük taahhütlere girişmeğe müsait olmadığı ve bir idare meclisi bulunmadığı için bir idare meclisi kurulmasını da isteyeceğiz. Bu takdirde bir taraftan bu idare bir tarafta da Etibank inşaata başlayacak, zaten elde beş, on elektrik mühendisi var, bunların bir kısmı orada bir kısmı burada çalışacaktır. Yarın bu iki teşekkülü içine alan bir müessese kurduğumuz zaman bunları iki bünyeden tekrar buraya nakledeceğiz. Bu gibi karışıklıklara ve lüzumsuz masraflara meydan kalmamak için şimdiden Elektrik Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığında devretmeği ve Etibankla daha sıkı bir iş birliği kurmalarını daha faydalı bulduk. Binaenaleyh bu sene hidro - elektrik tesisleri için kabul buyurduğunuz iki milyon liralık ödenekle işe biran evvel başlamağı düşündük. Bu itibarla huzurunuzda bu tasarı ile geldik. Arzettiğim gibi Elektrik Etüd İdaresi mevcut kanun hükümlerine göre bir tesise girişmeğe salâhiyetli değildir. Bayındırlık Bakanlığını da bu tesisi vücudunda getirmek için bünyesinde mevcut şubesi yoktur. Şahsen çok kıymetli müzaheretlerini daima görmekliğime rağmen bu işde Bayındırlık Komisyonundaki bazı arkadaşlarımla ve bilhassa sözcü arkadaşlarımla görüş birliği yapamadık.

Elektrik Etüd İdaresi şimdiye kadar çalıştı mı, çalışmadı mı? Arkadaşlarımızın mühim bir kısmı bunların umumi heyetinde bulunmaktadır. Muhittin Taner arkadaşımın başta bu işi tetkik edenlerdendir. Umumi Heyet bunların çalışmalarını daima takdirle ve memnuniyetle belirtmiştir. Teşekkül Ekonomi Bakanlığında bağlı iken nasıl çalışmışsa bizde de mesaileri

normal inşaatını muhafaza ederek devam etmiştir. Bundan sonra da kanunun verdiği vazifeleri ikmale uğraşmak suretiyle çalışmasında devam edecektir.

Bu meyanda Sayın Şevki Uludağ, neticede bizim noktai nazarıma iltihak ettiğini ifade buyurmakla beraber, ilk defa bendenize perişanlıkla idare edilen bir işten bahsettikleri zannı gelmişti.

Fakat bilâhara hedef ve maksatlarının bu olmadığını anlar gibi oldum. Yani Bayındırlık Bakanlığı elinde iken Elektrik İşleri Etüd İdaresi bu işi başaramamış, yapamamış ve bu yüzden Ekonomi Bakanlığına devrediliyor değildir. Vâki beyanatlarını bu yolda anladım. Eğer kasıtları anlayışma aykırı ise bunun da hesabını vermeğe hazırım.)

Bir taraftan Bayındırlık Bakanlığı elektrik tesisleri ile uğraşır bir taraftan da Etibank kendi santrallerini yapar. Bunu Devlet elinde birleştirmeye matuf bir tedbir alalım dedik. Bir perişanlık olmamakla beraber, işlerin tekâmülünü daima iltizam ettiğimize göre bunu bir tekâmül diye huzuruza getirmiş bulunuyoruz.

Emin Arslan arkadaşımız, Elektrik Etüd İdaresi ağır çalışıyor dediler. Deminki mâruzatımla bunun aksi kanaatinde bulunduğumu ve Meclisin de aksi kanaatte olduğunu arzemiş oldum. Elimizdeki imkânlarla iyi bir şekilde çalışılmıştır.

Denizli hidro - elektrik tesisindeki gecikmeden bahsettiler. Bunun etüdleri ve projeleri yapıldı. Ruhsatı verildi, mütaahhide ihale edildi. Mütaahhitle belediye arasında ihtilâflar çıkmış. Bunun halli için bizden yardım istediler. Teknik arkadaşları göndererek tetkik ettirdik. Malî ve hukuki ihtilâfları halletmek bizim görev ve yetkilerimiz dışında olduğu için bundan doğan geçikmelerden ne bu idareyi venede Bakanlığın sorumlu tutmak doğru olamaz.

Hülâsa bu konu tamamen bir takdir meselesidir. Biz daha iyi olacağız kanaatiyle geldik. Karar Yüksek Heyetinizindir.

Koordinasyon meselesine gelince: Bir Bakanlığın iki müessesesi arasında olduğu kadar muhtelif Bakanlıkların da aralarında bir koordinasyon bulunması lüzumu âşikârdır. Ve daima yapılmaktadır. Bu mevzularda şimdiye kadar daima Ekonomi Bakanlığı ile beraber çalıştık. Ve arzettiğimiz bu tasarrufların kabulü halinde de yine

bu koordinasyonu devam ettirmeğe çalışacağız. (Kâfi kâfi sesleri).

Dr. O. Ş. ULUDAĞ (Konya) — Bir şeyi tavzih etmek isterim. Perişanlık tâbiri hakkında fena intibalar hâsıl etmiştir. Bundan Bakanın muhtarip olduğunu anladım. Bu idarelerin nasıl çalıştıklarını yakinen bilirim ve takdir ederim. Perişanlık tâbirinin memleketteki elektrik durumuna ait olduğunu tavzih etmek isterim.

BAYINDIRLIK BAKANI SIRRI DAY (Trabzon) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Başka söz istiyen yoktur. (Maddelere maddelere sesleri).

M. TANER (Kayseri) — Söz istiyorum. (Kâfi kâfi sesleri).

BAŞKAN — Buyurun.

M. TANER (Kayseri) — Kâfi olduğuna dair karar verilirse susarım. Mesele bence çok önemlidir, fikrimi söylemeyi, bir milletvekili sıfatıyla, borç bilirim, karar daima sizin, yüksek Heyetinizindir. (Devam sesleri).

Söz alan arkadaşlar bazı noktalara temas ettiler. Bendeniz bunlar hakkında cevap olarak değil, mütalâamı bildirmek kabilinden kısaca bazı mâruzatta bulunacağım: Bunların bir kısmına Bayındırlık Bakanı cevap verdiler. Bendeniz ilâveten demek istiyorum ki, Elektrik İdaresi müspet iş gördü, görmedi vaziyeti yoktur. İdare kendisine verilen kanuni vazifeyi yerine getirmemişse, bağlı bulunduğu bakanlığın o idareyi mesul tutması icabederdi.. Bu itibarla idareye terettüp edecek bir mesuliyet göremiyor ve bir kabahat atfedemiyorum. (Şimdiye kadar bir santral mı yapıldı? Birçok projeler yapıldı amma birtek santral vücutte getirilemedi) şeklinde birçok mütalâalar beyan edildi. Acaba bu idareye tahsisat verilmiş, kanunu çıkarılmış da mı santraller yapılmamıştır? Bendenizce bunları başka yerde aramak lâzımdır. On seneberi elektrik işleri büyük bir ihmale uğramıştır. Bundan mesul olan etüdle tavzif edilmiş olan Elektrik Etüd idaresi değildir. Bu iş Bayındırlık Bakanlığında yürümedi, o halde bunu alalım Ekonomi Bakanlığına verelim. şeklinde bir cümle sarfedildi. Bendeniz bunu müsaadenizle kabul edemeyeceğim. Bir idare muvaffak olmadı diye o idare almır başka yere mi verilir, yoksa o idarenin muvaffak olabilmesi için başka tedbirler mi almır?

Bir arkadaşımız su işleri yani Sular İdaresinden bahsediyor ve Bayındırlık Bakanlığına bağlı bulunan Su İdaresiyle Eleketrik İdaresinin aralarında sıkı bir koordinasyon esasen yoktu diyor. Arkadaşlar; gerek bu Su İdaresi olsun, gerek Elektrik Etüd İdaresi olsun bunlar Bayındırlık Bakanlığının tabii birer uzvu iken hakikaten aralarında koordinasyon yok idiyse yarın bu Bakanlıktan alınıp biri bir Bakanlığa diğeri öbür Bakanlığa geçildiği zaman nasıl bir koordinasyon temin edilecek? Bunu hakikaten görmek isterim.

Sanayiın istikbali ucuz ve bol elektrikte, kuvve muharrikededir dediler. Arkadaşlarım, hakikaten bu söylenenlerin hepsinde mutabıkım. Bunların hiç birisinin memleketin fenalığına mâtuf bir yeri olmayacağı gibi kimsenin hatrından da geçmez. Bütün yapılan işler memleketin menafii içindir. Ancak bendeniz diyorum ki, bu faydalar Bayındırlık Bakanlığına bağlılığı kaldığı halde sağlanamaz mı? Hakikî merci neresidir? Onu araştıralım.

Sözlerimin arasında arzettim. Ekonomi Bakanlığı yalnız endüstri ile uğraşır, yarın helki bir Endüstri Bakanlığı halinde ayrılacaktır, kimbilir, işler o kadar büyüyor ki...

Elektrik işleri hakkında kuvvetli bir müstehlik olmaktan başka rolü yoktur. Endüstri Bakanlığı endüstrisini işletmekle mükelleftir. Kendi madde iptidaiyesini kendi enerjisini bir sanayi bizzat düşünmek ve istihsal etmek mecburiyetinde olmamalıdır. Bunu bizzat Ekonomi Bakanının bir sözüyle teşvik edeceğim. Aynen okuyorum:

Sümerbankın, sermayesinin tezyidi hakkındaki kanun görüşülürken Ekonomi Bakanı şöyle dediler. Aynen okuyorum. « . . . Etüd başkadır, işletme başkadır, murakabe başkadır. Binaenaleyh, murakabeyi yapan organla etüdü yapacak organı birleştirirsek işleri büsbütün keşmekeş içinde bırakmış oluruz.... » Aynen okudum.

Hiçbir kelimesinde bir değişiklik yoktur. Simdi burada tamamiyle zıddı olarak etüd, işletme ve murakabe işlerini bir Bakanlığa bağlamak istiyorlar. İddia ediyorlar. Elektrik istihlâkinin % 80 i Ekonomi Bakanlığına bağlı müesseseler tarafından yapılmaktadır. Şu halde bu işi biz yapacağız. Bendenizin bildiğim murakabe denince meselâ bir enerji idaresi tasavvur ediyorum. Enerji istihsal ediyor. Hüsusi idarelere, belediyelere, bütün müesseselere her tarafa

mümkün olduğu kadar vermeye ve yaymaya çalışıyor. Bu idare kendi abonelerini memnun etmek için elinden gelen bütün gayreti sarfetmek zorundadır. Bu umumi bir ticaret kaidesidir. İddiaya nazaran münhasıran müşteri kendisi olduğuna göre murakabesini de kendisi yapmak istiyor demektir. Halbuki müstehliklerin gösterecekleri memnuiyet veya ademi memnuiyet murakabesinin en mühim tecellisidir. Şu halde yine kendi ifadelerine göre etüd, tesis, işletme ve murakabe organlarını bir yerde toplamak işleri büsbütün keşmekeş içinde bırakacaktır. Bendeniz biraz evvel keşmekeş kelimesi yerine anarşi kelimesini kullanmıştım. Yine Ekonomi Bakanının aynı vesile ile söylemiş olduğu bir cümle vardır. Bu da bir arkadaşımızın, zannedirim Boreka'daki tesis dolayısıyla sorduğu suale cevap olarak söylenmiştir. Aynen şudur : «Bu şütlerden istifade edilecektir, bu hususta Bayındırlık Bakanlığıyla bu suların tetkikını yaptırıldı. Bu sular dan elde edilebilecek enerjiyle orada bir mihanikî hamur kurmak imkân olduğunu anladık...» Pekâlâ, arkadaşlar, işte benim de söylemek istediğim ve arzu ettiğim budur. Elektrik etüd işleri başkadır, istihsal işleri başkadır, bunlar birleştirilirse anarşi doğar, dedim. Bakan keşmekeş kelimesini kullanmış. Mâna değişmemektedir. Şu halde niçin birleştirilmek isteniyor? Bu keşmekeşe sebebiyet vermiyelim.

Yine bir arkadaşımız tekrar ettiler, elektrik sarfiyatının % 80 i sanayi tarafından istihlâk ediliyor, dediler.

Arkadaşlar; memleketimizi şüphesiz hepimiz biliyoruz, bilmediğimiz yerleri de bilen arkadaşlardan işitiyoruz. Bugün memleketimiz baştan başa elektrik nurundan istifade eder vaziyette değildir. 63 vilâyet merkezinden istatistiklere göre 50 küsurunda elektrik tesisatı vardır. Fakat birçok merkezleri gezen arkadaşlar bilirler ki, bu 50 küsur vilâyet merkezi içinde elle tutulur kaç tane tesisat vardır. Bendenizce zannedirim, üç beşten fazla değildir. Arukan arkadaşımız pekâlâ bilirler, Eskişehir gibi dördüncü, beşinci derecede gelen büyük şehirlerden birisi tam bir zulmet içindedir. İstasyonda gördüğünüz elektrıklere inanmayınız, onlar D. Demiryollarındır. Şehir zından gibi karanlıktır. Elektrik ancak beş on vilâyet merkezinde vardır. Acaba ilçelerin kaç tanesinde vardır? köylerimize gelince; zannedirim dört köyümüzde elektrik vardır.

40 bin köyde dört tanesinde, on binde bir... Şimdi biz bunu temin etmek, elektrik enerjisini insanlarımızımıza müreffeh bir hayat, hiç olmazsa temiz bir hayat yaşatacak bir şekilde temin etmek zorunda iken bu ihtiyacı duyduğumuz bir anda tutup bir fabrikanın sarfiyatını tenvirat sarfiyatıyla mukayese etmek katiyen doğru değildir. Bir fabrika kuruyoruz. Bir tek noktada üç yüz, beş yüz tezgâh, tâli makineler ve saire 24 saat çalışıyor ve bir şehrin bir haftada yaktığını bir günde sarfediyor. Gördüğü hizmet itibariyle önemi yoktur demiyorum. Önemi bu cepheden arzetmiyorum. Bunda şüphem yoktur. Ehemmiyeti vardır. Bu mâruzatımla endüstrinin sarfiyatını küçümsemek istemiyorum. Fakat bir tek fabrikanın sarfettiği asıl yüzde olduğuna göre, meselâ 80 kilovat saati ile bir şehrin yüzlerce veya binlerce abonesi ve şu kadar kilometrelik uzun şebekesiyle sarfettiği 20 kilovatluk sarfiyat arasında mukayese yapmanın katiyen doğru olmadığını gibi bunu istikbale de teşmil etmemizin doğru olamayacağı iddiasındayım. biz istiyoruz ki, yarın sanayi sarfiyatı kadar memlekette tenvirat ve diğer beytî ihtiyaçlar sarfiyatı da yükselsin yani elektrik taammüm etsin bugün bu nispet yüksek değil, çünkü hemen hiçbir yerde elektrigimiz yok. Kalkıyoruz üç beş tane Sümerbanka bağlı fabrikalarda sarfedilen yüz binlerce kilovat saatla mukayese yapıyoruz. Bu mukayese bence aslâ doğru değildir.

Bu itibarla yani sanayi sarfiyatı % 80 ni bulduğu için Ekonomi Bakanlığına geçmesi icabederse, yarın başka bir teşekkül fazla sarfiyatından dolayı çıkıp bunu bana verin mi diyecek?

BİR MİLLETVEKİLİ — Tabî.

M. TANER (Kayseri) Devamla — Bunu ben hiçbir zaman tabî görmüyorum.

Bir arkadaşımız da elektrik vergilerinin ağır oluşundan bahsetti. Bendeniz de sözlerim arasında vazifeleri sayarken buna da temas etmiştim. Bu, tam mânasiyle bir âmme hizmetidir, halk işidir, Bayındırlık Bakanlığının ödevleri arasındadır. Tarifler kısmı ve bütün bu işler Teşkilât Kanununda Bayındırlık Bakanlığına vazife olarak verilmiştir. Bunları nasıl tefrik edeceğiz? Ekonomi Bakanı evvelâ kendi ihtiyacını düşünür, bu gayet tabîdir. Çünkü kendisinin vazifesi odur.

Bayındırlık Bakanı mümkün olduğu kadar ucuz ve mümkün olduğu kadar bol enerjiden bahis buyurdular. Hepimizin arzusu da budur. Acaba bu teşkilât Bayındırlık Bakanlığının elinde kalırsa memleket ucuz ve bol elektrige kavuşamayacak mıdır? Demek ki, böyle bir korkuları vardır ki, Bayındırlık Bakanının bu cümleyi sarfediyorlar. Bendeniz bunu doğru bulmuyorum. Kabul olunan hidrolik tesisat tahsisatı ve bütün bu işler Bayındırlık Bakanlığının elinde bulunacak olursa memleket bütün bu tesislerden mahrum mu kalacak? Bakanlık kendisine bu kadar mı güvensizdir? Elektrik İşleri Etüd İdaresinin tesise girişmeğe kanunen salâhiyeti yoktur dediler. Hakikaten Elektrik Etüd İdaresinin tesisat yapmaya kanunen salâhiyeti yoktur anma şimdi önümüze gelen bu kanunla diğer bir kanun değişmiyor mu? Elektrik Etüd İdaresi de kanunen Bayındırlık Bakanlığına bağlı değil midir? Demek ki, başka bir kanunla pekâla kurulması düşünülen enerji dairesi de Devlet iktisadi teşekkülleri mahiyetinde olarak Bayındırlık Bakanlığının bünyesinde ihdas olunabilir. Bunda bendeniz hiçbir zorluk görmüyorum. Kendileri görüyorlarsa lütfen söylesinler. Meselâ Devlet Orman İşletmeleri, Devlet iktisadi teşekkülleri mahiyetine gelirse onu da Ekonomi Bakanlığına mı bağlayacağız?

C. BARLAS — Daha iyi olur.

M. TANER (Devamla) — Hayır Çünkü iş Tarım Bakanlığını alâkadar eder. Tarım Bakanı ormanlarından bir yaprağını bile vermez. Mâruzatım belki tekrar olmuştur. Affınızı dilerim. Fakat bendeniz bu meseleyi çok önemli buluyorum. Bu itibarla tedkik ve hazırlanmakta olduğu söylenen ve memleket için çok büyük bir dâva konusunu teşkil eden enerji kanunuyla inceden inceye tedkik edilmek üzere bu kanunun Hükümetçe geri alınmasını rica edeceğim. Bendenize bu çok büyük bir dâvadır. Ve başka memleketlerde bakanlık halindedir, bazı yerlerde de parlamentolara bağlıdır. Fakat ihtiyaca göre bugün bu bakanlıkta yarın şu bakanlıkta olduğu hakkında bir misal bilmiyorum. Bu üçüncü yer değiştirme talebidir. (Bravo sesleri; alkışlar).

BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ H. N. KEŞMİR (Tokad) — Arkadaşlar, bu idarenin şu veya bu Bakanlığa bağlı kalması keyfiyeti nazari olarak uzun uzadıya münakaşa edilebi-

lır. Hükümet bugünkü şartlar içinde bu idarenin Ekonomi Bakanlığına bağlanmasında daha ziyade lüzum ve fayda gördüğü için bu projeyi Yüksek Meclise getirmiştir.

İhtisas Komisyonu olan Bayındırlık Komisyonu bu projeyi tetkik ve ekseriyetle kabul etmiş, Ekonomi Komisyonu ve Bütçe Komisyonu da bu projeyi kabul eylemiş bulunmaktadır.

Bendeniz, bu projenin kabulündeki zaruretlere feruatına girecek değilim. İhtisas Komisyonu Başkanı Sayın İzzet Arukan bunu tafsilâtiyle ve salâhiyetle ifade buyurdular. Bendeniz kısaca Encümenimizin niçin iltihak ettiğini arz edeyim. Biz nazari olarak düşünmedik. Gördük ki önümüzde süratle tatbik edilecek bir endüstri projesi var. Bu iş enerji santrallerini kurmak için bir programla sıkı sıkıya alâkalıdır. İş bu bakımdan mütalâa ettik. Sonra bu santralleri kuracak olan müessese de Ekonomi Bakanlığına bağlı olan Etibank müessesesidir. Bu bakımdan bu idare ile Etibankın sıkı sıkıya teşriki mesai etmesi zaruridir. İşte bütün bu mülâhazalara binaen biz bu projenin kabulü yoluna gittik ve Komisyon namına da bunun kabulünü istiham edeceğiz. Burada bir noktaya cevap vermek istiyorum. Arukan arkadaşımız beyan etti. 3611 numaralı kanunun altıncı maddesinin mahfuz olduğu hakkında Bayındırlık Komisyonunca konulan hükmün Ekonomi Komisyonundan çıkarılmasıdır. Bu niçin çıkarılmıştır. Ekonomi Komisyonu bu hükmü kanun tekniğine uygun görmemiştir. Çünkü bu kanunda 3611 sayılı kanunun altıncı maddesini nefyeden bir hüküm yoktur, olmadığına göre çıkarmak daha doğru olur demıştır. Biz de bu noktaya iştirak ettik. Maamafih diğer sebepler mevcutsa Ekonomi Komisyonu sözcüsünün de açıklamasında fayda vardır. Yalnız Arukan arkadaşımız dediler ki, bu projenin tasdikı keyfiyeti, bu maddeye nazaran, Devletçe yapılan projelere şâmil değildir, onun için bu kaydı koyduk. Eğer maksat bu ise 3611 sayılı kanunun altıncı maddesi hükmü mahfuzdur demek maksadı temin etmez, ayrıca hüküm koymak icabeder. (Alkışlar).

BAŞKAN — Başka söz almış arkadaş yoktur. Önergeler vardır. Onları okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebepler dolayısıyla hazırlanmakta olduğu anlaşlan Enerji Kanuniyle

birlikte mütalâa edilmek üzere bu tasarrımın Hükümete iadesini arz ve teklif ederim.

Kayseri Milletvekili
M. Taner

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplerden dolayı alâkalı encümenlere iadesini teklif ediyorum.

Konya Milletvekili
F. Gökmen

BAŞKAN — Bu iki önergeyi tekrar okutup ayrı, ayrı oyunuzda sunacağım.

(Kayseri Milletvekili M. Taner'in önergesi tekrar okundu.)

İ. ARUKAN (Eskişehir) — Efendim; bu önerge kabul edilirse doğrudandogruya santrallerin inşaatını tehir etmek mânası çıkar. Onu da arz edeyim.

BAŞKAN — Önergeyi yüksek takdirinize sunuyorum. Nazarı itibara alanlar... Almıyanlar... Nazarı itibara alınmamıştır.

(Konya Milletvekili F. Gökmen'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergeyi yüksek tasvibinize sunuyorum. Nazarı itibara alanlar... Almıyanlar... Nazarı itibara alınmamıştır.

Tasarımın tümünü görüşülmesini kâfi göreyerek maddelere geçilmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkında kanun

MADDE 1. — 2819 sayılı kanunla kurulmuş olan Elektrik İşleri Etüd İdaresi Ekonomi Bakanlığına bağlanmış ve Bayındırlık Bakanlığın kuruluş ve görevleri hakkındaki 3611 sayılı kanunun 32 ne maddesi ile Bayındırlık Bakanlığına devrolunmuş olan görev ve yetkiler Ekonomi Bakanlığına verilmiştir.

BAŞKAN — Madde hakkında mütalâa varmı? Maddeyi kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — 1946 yılı Bayındırlık Bakanlığın bütçesinin sermaye, kredi ve tesisler kısmının 608 ne bölümünde bölge hidroelektrik tesisleri için konulmuş olan iki milyon liralık ödenek Etibank sermayesine mahsuben bu bankaya ödenir.

BAŞKAN — Madde hakkında mütalâa var

mı? Maddeyi kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Maliye, Bayındırlık ve Ekonomi Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarımın birinci görüşülmesi bitmiştir.

4. — *Bitlis Milletvekilleri Muhtar Ertan ve Bülent Osma'nın, memur ve müstahdemlere verilecek Olağanüstü zam hakkındaki kanuna ek kanunun teklifi ve Bütçe Komisyonu raporu (2/93) [1]*

BAŞKAN — Tasarımın tümü hakkında mütalâa var mı? Maddelere geçilmesini oyunuz sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Memur ve hizmetlilere verilecek Olağanüstü zam hakkındaki kanuna ek kanun

MADDE 1. — 28 . I . 1942 tarihli ve 4178 sayılı kanun gereğince verilen yakacak zammını peşin olarak toptan ödemeğe Maliye Bakanı yetkilidir.

Katma ve özel bütçeli idarelerle 3659 sayılı kanuna bağlı kurumlar memurları için bu yetkiyi ilgili Bakanlar kullanabilir.

Peşin olarak yapılacak ödeme ile ilgili hususlarla hak etme ve geri alma hükümleri sözü geçen kanun esasları dairesinde Bakanlar Kurulunca belirtilir.

BAŞKAN — Mütalâa ar mı? Maddeyi kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar...

[1] 64 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

Kabul etmiyenler... Madde kabul edilmiştir. Tasarımın birinci görüşülmesi bitmiştir.

5. — *Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 14 ncü maddesine iki fıkra eklenmesine dair kanun tasarısı ve Adalet ve Millî Savunma Komisyonları raporları (1/513) [1]*

BAŞKAN — Tasarımın tümü hakkında söz isteyen var mı? Maddelere geçilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 14 ncü maddesine iki fıkra eklenmesine dair kanun

MADDE 1. — 4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 14 ncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir:

A) Herhangi bir suçtan dolayı yargılanma sonunda Askerî Ceza Kanununun 44 ncü maddesinin Türk Ceza Kanununa atfettiği cezaya ehliyeti hafifleten sebeplere dair 47, 48 nci maddeleri hükümlerine göre cezaları azaltılanlardan; cezaları ordudan tard ve ihraçı gerektirmeyenler birinci defasında emir ve komuta mevkiinden kıta harici görevlere alınarak bir daha emir ve komuta görevine geçirilmezler. Arzu edenler askerî memur sınıfına naklolunabilirler. Bu hal bir daha tekerrür ederse hükümlü sağlık durumundan dolayı emekliye çıkarılır.

B) Yukarıda sözü geçen hükümlü geri hizmette ise bir daha kıta görevine çıkarılmaz ve (A) fıkrası hükmüne tâbi tutulur.

H. KARAGÜLLE (Konya) — Arkadaşlar; bu ekle istihdaf edilen şudur: biliyorsunuz ki, bir suçu işliyen, suçu işlediği zaman şudur ve iradesini serbestçe kullanamıyacak halde ise ceza verilmez. Eğer şuurunu serbestçe değil de mukayeyt mânada kullanılabilirse, bu ana kanunda yazılı olduğu şekilde az ceza verilir. Bunları bizim Türk Ceza Kanunumuzda iki esasa bağlamışlardır. Birinci esas hastalık daimi mâlûliyet halindedir. ve fakat bunun vakit vakit tezahürü oluyor. Bu tezahürden birisi anında, birini tahkir etmiş, birisine tokat atmış, bunda ceza indirilir. Bir de ârizi sebep dolayısıyla meselâ bir sıtma fiyevrisi içinde, yahut da hekimlerden bazı

[1] 62 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

arkadaşların söylediği gibi, kömürden zehirlenmelerde olduğu veçhile ârizi, geçici sebeplerden dolayı tam şuuru yerinde değildir. Fakat mahkûm olduğu ceza indirilmiştir, Şimdi biz böyle indirmeli cezayı azaltacak akli sebebe dayanan bir hükümle mahkûm olanları emir ve komuta mevkiinde geri alalım.

Arkadaşlar; bunu canlandırabilmek için bir misal arzedeğim: Eğer bir subay dayaktan altı ay hapse mahkûm olursa, bu ihraç edilir. Bir de tart için muayyen kıstas ve müddet vardır ki, onun dununda meselâ bir subay birbirine bir tokat atmış ve bu yüzden bir ay hapis cezası almış fakat tokatı attığı sırada daimî olmayan akıl hâleti dolayısıyla bunun cezası 10 gün indirilerek 20 güne mahkûm olmuş. Şimdi deniyor ki, bu zata emrû komuta verilemez. Bendeniz bir defa bunda isabet görmüyorum. Meseleyi gerek akıl hekimlerine gerek adli tabiplere açtım. Onlar da bizim tuttuğumuz yolun doğruluğunu izah ettiler. Hakikaten geçici sebepler dolayısıyla biran içinde zâfa uğrıyan herhangi bir vatandaşın ileride memlekete yapacağı büyük hizmetlere mâni olurcasına müstemirren fer'i bir cezaya mâruz kalması hakkaniyet ve adalet esaslarına uymamak lâzımdır. Bir de akli halet daimî mâlûliyet mahiyetinde olursa Türk Ceza Kanununun 47 nci maddesindeki tenzilâta tâbi olursa buna vazife vermemeyi ben de isterim. Fakat şu şartla ki bu mâlûliyetin husulünü zatişlerinin tâbi olduğu sıhhi muayeneleri yapan heyeti sıhhiye raporu tesbit ve tâyin etmelidir. Hâkimler daima maznunun lehine hareketle mükelleftirler. Tek bir hekimin verdiği raporla da bu tenzilâtı yapabilir. Bu tenzilâtı yaptı diye, tenzilâtlı cezaya uğradı diye bir adamın neticesi devamlı fer'i bir cezaya mahkûm olması doğru olmadığından daimi mâlûliyet halinde dahi yetgili heyeti sıhhiye raporiyle mâlûliyetinin tesbiti lâzımgelir. Bendeniz hâdiseyi bu bakımdan dahi mahzurlu bulmaktayım. Harp halinde yakın tarihimizde mâlûm olan sebepler vardır. Bunu lüzumu kadar açıklamıyacağım. Fakat hepimiz bu ordunun içinde yaşayan insanlar olduğumuz için bunu takdir ederiz. Bunun için böyle suiistimallere de mahal ve meydana kalmasın. Zaten akli hâleti zaaf içinde bulunanlara kanun gereğince derhal heyeti sıhhiyeye sevkedip ona ya akli takatı dâhilinde iş vermek yahut işten çıkarmak elimizdedir. Amma

bu cezai hümmün müçtemi neticesini fer'i bir ceza mahiyetinde telâkki edersek bu adalete uymaz. Bunun için bendeniz kısacık bir önerge arz ediyorum. Meselenin bu esaslar nazarı itibare alınmak üzere Komisyona geri verilmesini teklif edeceğim.

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ Dr. A. URAS (Mardin) — Arkadaşlar; bu tasarı ile Hükümetin istihdaf ettiği gaye şudur: Bir subay bir suç işlemiştir. Bu suçu işlediği vakit şuurunu kaybetmiştir. Binaenaleyh Ceza Kanununun 47 ve 48 nci maddelerine göre bu zat cezaya ehliyetli değildir. Heyeti sıhhiye raporu ile mahkemeye gidiyor ve bu kanuna nazaran bu arkadaşın cezası tardır müstelzim değilse yenden emrû komuta mevkiine geçiyor. Bunu önlemek üzere bir hüküm koymak bu tasarının hedefidir.

Karagülle arkadaşımızın itirazı, ârizi sebeplerle vukuagelen suçlara aittir. Birinci hal; tam teşekküllü bir heyeti sıhhiye ve heyeti hâkime teminatı altına girdikten sonradır ki zaten bunda kendileri de bizimle beraberdir, buna birşey demiyorlar. İkincisi; akla gelebilen ârizi sebepler dört şeydir : Maddi veya ruhi bir travma, intan ve zehirlenmedir.

Arkadaşlar, bunlardan herhangi bir zehirlenme işinde meselâ alkölü alalım. Cemiyet içinde öyle gelebi, öyle efendi insanlar vardır ki bunlar haddizatında hiçbir şey göstermedikleri halde, hiçbir ruhi ve âsabi hal göstermedikleri halde bir bardak rakı ile muhitini izaç edebilecek kadar şiddetli tezahürlerden kendilerini alamazlar. Arkadaşlar, bunlara tababet mim kor ve mimler. Bunlar bir istidat meselesidir.

İntan; arkadaşlar, intan ve zehirlenme yine bir istidadın mahsulü olarak taşkın suç işlenir. İstidat olmayınca bunlar olmaz. Her tifolu kendisini pencereden atmaz. Her zehirlenen kalkıp birisini öldürmez. Bunlar ruhun altındaki gizli istidatlar dolayısıyledir. Herhangi bir âmirinin biraz sertçe emrine karşı kaldırıp tokat atan bir subayın yine ruhunda bu istidat mevcuttur. Binaenaleyh, bunlar enaz hyperemotiftir. İpper emotif demek arkadaşlar, iradesinin, şuurunun sinirleriyle muvazene halinde bulundurmayan adam demektir. Böyle bir adamın da muvazenesiz olduğunu kabul etmek yerinde olur. Şu halle nazaran muvazenesiz adamı emrû komuta mev-

kiine yeniden getirmenin, herhalde kimsenin tensip etmeyeceği birşeydir.

Takdir Heyeti Âliyenizindir.

Dr. F. ECEVİT (Kastamonu) — Değerli arkadaşlarım, 46 nci madde, Sayın Hulki Karagülle'nin söylediği gibi, ceza mesuliyetini tamamen kaldıran bir maddedir. 47 nci madde yine arkadaşımın işaret ettiği gibi, ceza mesuliyetini hafifleten bir maddedir. 48 nci madde, ârzi sebepler dolayısıyla ceza mesuliyetini ya tamamen kaldıran veya kısmen azaltan bir maddedir. Ârzi sebepler dolayısıyla dendiği zaman arkadaşım Aziz Uras ön plânda zehirlenmeleri aldı. Bunda haklıdır. Fakat alkol zehirlenmesini misal olarak göstermekte haksızdır. Zira Ceza Kanunumuz esaslı olarak alkol zehirlenmelerini, en had şekillerde olsa dahi, asla ceza mesuliyetini kaldıracak bir madde addetmez. Bilâkis tahfif edici değil, verilecek ceza dozunu artırmaya saik dahi sayılabilir.

Binaenaleyh ceza indirilmesini, azaltılmasını ve kaldırılmasını icabetmez. Bundan dolayı alkolle zehirlenmeyi bundan ayırmalıdır. Bundan sonra kalır diğer zehirlenmeler. Meselâ demin Hulki arkadaşımınla konuşurken kendisine söylediğim gibi, karbon monoksit yani kömür gazından zehirlenmeler, hiperemotif, etakonfüziyonel dediğimiz bir şuur bozukluğu, bir muvazenesizlik yapar. Bu da ya cezayı tamamen kaldıracak mahiyette olabilir, yahut da, iradedeki bozukluklar bir zafiyet tevlit etmek şartıyla, cezayı azaltacak mahiyette neticeler verebilir. Bunun için ayrıca şahsın emüsyoniye, hiperemotif, dejenere olması filân olması da icabetmez. Bal gibi zehirlenme iledir. Karbon monoksit ile zehirlenme.

Sonra çok güzel işaret etti arkadaşım, mesele travma var. Harp meydanı, harp sahası, büyük korkular, uzunca müddet devam etmiş açlık, havasızlık, uykusuzluk, bütün bunlar ruhi halet üzerinde sadmeler vücuda getirebilir; o derecede sadmeler vücuda getirebilir ki, bazan iradenin tamamen inhisafını mucip olur. 47 ve 48 nci maddelerin 46 ya matuf hükümleri mucibince cezanın tam kaldırılmasını icabettirebilir. Bazı ahvalde de cezanın tam kaldırılmasını değil, fakat 47 nci madde mucibince cezanın hafifletilmesine yol açabilir. Cezanın hafifletilmesine yol açabilen ahvalde şahsi iradesi munzam olmaksızın marazi ahval neticesi, alkol müstesna, bu adam

mahkeme huzuruna gelmiş, mahkeme cezasını vermiş, fakat şu veya bu sebeple 47 nci maddenin uygulanmasını uygun bulmuş ve cezasını hafifletmiş, heyeti sıhhiye muayene etmiş, bunu tamamen geçici bir sebep olarak görmüş.

Bilmiyorum, yarın tekrar kahraman bir asker, iyi bir subay olarak iş başına geçmesi mümkün olan bu vatandaş, neden büsbütün komuta mevkiinden ayırmak icabediyor? Dediği misaller olabilir. Tasdik ederim. Onu demin arkadaşımınla görüştük. Mafevkine karşı gelir, tokat filân atar, az ceza ve askerlikten çıkmıyabilir. Ben bütün asker arkadaşlarımı tenzih ederim. Fakat olabilir: Askerlikten bu suretle kurtulmak isteyenlerde bazı icatlar yapabilir. Ben denizece bu, haddizatında çok ehemmiyetlidir. Hulki arkadaşımızın teklifi ve hilele tasarının encümünde bir kere daha görüşülmesi için Yüksek Heyetinizden lütfen ve müsaade dilerim.

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ

Dr. A. URAS (Mardin) — Ecevit arkadaşımız müsellemlen olan malûmatıyla meseleyi teşrih ettiler. Buyurdıkları mesele doğrudur. Zehirlenmeler ve intanlar esasen hastane içinde ve yahut hiç olmazsa böyle kapalı bir yerde ve âmme içinde olmalıyan bir yerde bir suç işlenmiştir. Hastanede yapılmış suçların zannederim bir suç olarak mahkemelere intikali enderi nadirattandır. Zehirlenme halinde bir vatandaş veya bir subay karbon monoksit (CO) ile zehirleniyor. Zehirlenmeden evvel onda bir halet vardır. Bu halet tamamen asabi bir halettir. Bu sırada bir irtidat vardır, bir suç işlemiş olabilir, amma bu, bizim bu tasarı ile istihdaf ettiğimiz disiplin mevzuasına hiç bir şekilde taalluku yoktur. Bizim istediğimiz, ordu içindeki disiplinin tesis ve teminidir. Hastane içinde vâkı olmuş böyle bir hal elbette mahkemeye intikal etmeyecek ve intikal etse de enderi nadirattan olacaktır. Bu suretle bir istisnanın umumuma teşmili zannederim ki, yerinde olmaz.

Dr. S. A. DİLEMRE (Rize) — Efendim; bu kanunun tekrar komisyonuna havale etmeğe falan hacet görmüyorum. Çünkü Karagülle arkadaşınız akli haletin zaafını ilmî olarak sabit olması lâzımgelir dediler. Yani tam fennî olmak icabeder. Çok haklı bir sözdür. Komisyonun kabul ettiği yerde de serbestliğini giderecek şekilde akli veya ruhi mâlûliyeteye müptelâ olduğu sabit olanı sabit oldu mu, Ecevitin dediği, herkesin

dediği sabit olur. Zaten sabit olmadan da bir şey olmaz. Sabit olur vesselâm. Doktor raporunu verir, tabibi adlîye gider, tabibi adlî de kabul etmezse yüksek sıhhat şûrasına gelir. Komisyonun dediği şekil gayet şümüllü ve herkese sabit olan bir şeydir. Bu işin çabuk bitirilmesi iyi olur.

Ş. SÖKMENSÜER (Erzincan) — Sayın arkadaşlarım, bu kanun tasarısının önemi üzerinde duracak değilim. Bu ordunun hayatiyle yakından alakadar mühim bir konu, mühim bir konudur. Kanunun sağlık yönünden olan muc'p sebepleri üzerinde bu hususta yetkili olan arkadaşlarımızın lâzımgelen açıklamaları yaptıkları için benim bunun üzerinde herhangi bir söz söylemem zaittir. Arkadaşlar, biz bir hukuk Devletiyiz. Büyük ordunuz da bu hukuk Devleti içinde hukuka bütün mânasiyle hürmet ve riayet eden bir kuruluştur. Binaenaleyh her yönden kanunla hareket etmeyi ve kanunları hâkim kılmayı hedef tutmuştur. Hepiniz çok iyi bilirsiniz ki, ordunun elinde kanuni salâhiyete dayanarak herhangi bir subayı sicillen tekaüt etmek imkânı vardır. Binaenaleyh ordu, emrû kumanda başında memlekete zarar getirmesi muhtemel olan bir subayı, muayyen yollardan giderek ordudan çıkarabilir. Fakat ordumuz bu yola gitmiyor. Ordumuz kanuni ve hukuki bir esas elde etmek istiyor, kanuni bir esas elde etmek istiyor. İşte bu kanuni esas elde etmek arzu ve kaygısıyledir ki, Askerî Şûram uzun boylu tetkikından sonra böyle bir kanun tasarısı ile huzurunuzda gelinmiştir. Savunma Komisyonunda mesele her yönünden tetkik edilmiştir. Bilhassa, arkadaşlar ârızı, akli ve ruhi zayıf meselesi üzerinde en çok durdular, bunun üzerinde de komisyonda etraflıca tetkikat yapıldıktan sonra tasarısının, bizden evvelki Adalet Komisyonun da kabul ettiği şekilde, Hükümetin teklifi veyhile, kabulünün faydalı olduğu kanaatına vardık.

Çünkü arkadaşlar, hukuki şekilde, şuur ve akıl zarfından mütevellit bir hâdisenin faili, yarın ârızı zarf iddiasıyla kurtulma yolunu arar, sevki idare ve emrû kumandayı bu şekilde eline alan bir kimse, fakat arkadaşlar bu okadar mühim bir iştir ki, yarın memleketin mukadderatı bahis mevzuu olduğu zaman emrû komuta mevkiinde ise yanlış bir karar verilebilir veya yanlış bir hareket yapabilir, bu yanlış kararlar o komuta mevkiindeki insan büyük bir mevkide ise memlekete getireceği felâket de ölçülemeyecek kadar büyük

olur ve önüne geçilemez. Binaenaleyh nadiren vâkı olacak bu gibi hallerde ordunun başında olan komutanlara, takdir hakkını kullanacak olanlara bu hakkı vermek lâzımdır.

Bu iş şudur arkadaşlar : Akli ve şuuri had bir ihtilâl dolayısıyla bir suç tekevvün edecek. Bu suç tekevvün etikten sonra da bunun sübutu iki garanti altındadır. Birisi Türk hâkiminin garantisi, ikincisi de Türk doktorunun garantisidir. Bunun hakkında hüküm verebilmek için, suçludur diyebilmek için herşeyden evvel hâkimin huzuruna çıkacak, hâkim de bunu adli tıbbı, icabederse bir heyeti sıhhiyenin müşahedesine verecek. Bunlar tetkik edecekler ve şuurdaki ihtilâlî tesbit edeceklerdir. Ondan sonra hâkimin viedanına kanaat gelecektir ki, bu adam suçludur ve kanunun tarif ettiği şekilde cezaya müstahaktır. Hükümünü giyecektir. Bu hükümü giydikten sonra bu kanun harekete geçecektir.

Sonra bu gibilere büyük bir şefkat te gösterilmiştir. Ordu, bunları kolundan tutup atacak değildir. Bunların nihayet emrû komuta hariçinde, geri hizmetlerde kullanılması düşünülmüştür. Geri hizmette, yani emir ve komuta hariçinde kullanmayı kabul etmiştir. Hattâ bunları, küçük subaylara da teşmil ederek onların arzuları ve ihtiyaçlarıyla muamele kısmına geçiriyorlar ve bu suretle istihdam ediyorlar. Aneak tekerrür halinde onları yine emekliye sevk etmek suretiyle haklarını tanıyorlar. Onun için kanun memleketin savunması bakımından ordunun yüksek mefaatleri bakımından zaruridir ve yerindedir. Adalet makamlarımızın, heyeti sıhhiyemizin, doktorlarımızın garantisi altındadır. İtimat buyurulsun, bu kanun asla suiistimal edilmeyecektir ve iyi tatbik edilecektir. (Doğru sesleri).

H. KARAGÜLLE (Konya) — Muhterem arkadaşlar, biz 47 nci maddeye temas ederek cezası azaltılanlara bu gibi mühim âmme vazifesi verilsin demedik. Herhangi bir telâkki zâfına Yüksek Heyetinizi mâruz bırakmamak için şunu teyit ve tekraren arz etmek mecburiyetindeyim ki; bu zaafın ilmî ve fennî mânada, kâmil mânada sabit olması lâzımdır. Arkadaşım Saim Ali Dilemre; biz de bunu dedik, dediler. Arkadaşlar, ceza hâkimi küçücük bir şüphe ile de cezadan tavakki eden ve suçlunun lehine hareket eden adam demektir. Hukuken bu böyledir. Bunun için herhangi bir hekimin verdiği rapor üzerinde de bu salâhiyetini kullanabilir. Zaten müda-

faada kanun yolunu ihtiyar etmek müdafaacıdır. Bunun için bir heyeti sıhhiye raporiyle bir mâlûliyeti daima onun ruhunda varsa bunda beraberiz. Ancak heyeti sıhhiye raporu olmadan da maznunun böyle bir rapor alabilmesi mümkündür. Bu itibarla, mutlaka heyeti sıhhiye raporiyle tevsik edilmesi lâzımdır.

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ Dr A. URAS (Mardin) — Tamam.

H. KARAGÜLLE (Devamla) — Metne bunu geçirelim diyorum. Zannedersen Savunma Komisyonu da buna hayır demez.

47 nci maddeye temas eden kısım bu. Bir de 48 nci madde var. Esasen 47 ve 48 nci maddelere ceza hukuku bakımından bugünkü dünya ilim telâkkilerine uymayan bir yoldadır. Çünkü ceza doktrinleri de nefi içtimai hâkimdir. Psikopat, manyakar, ufak hareketle şahlanan zavıf iradeli dirler. Bunlara ceza verir. Bizim kanunumuz ondokuzuncu asrın yadığarmdan kalmış bir nazariyeye istinat ediyor. Bizim kürsilerimizde okunan ceza nazariyesi bu değildir. Hatfâ iradesini hiç kullanamayacak suç işleyen adama ceza vermemekle beraber elini kolunu serbest bırakarak onu cemiyet içine atamayız. Bir robot, bir makina olarak cemiyete muzir diye tecrit ederiz, ihtiyati tedbir alırız. Şayanı dikkattir ki bu gibiler hakkında tasarıda hüküm yoktur. Fakat arzetmek istediğim şudur ki, mesele istilzam ettiği şekilde incelenmemiştir. Ba bakımdan Komisyona iade edilsin, noktai nazarımda musiiirim. Arkadaşımız Aziz Uras âmirinin haksız muamelesine karşı fevranı halleti ruhiyeye misâl gösterdiler. Bizatihi mütecevezünaleyhten gelmiyen halle kendi zaafından gelen halleri birbiriyle karıştırmamalıyız. Biz yalnız suçlunun kendi zaafından kopan cezayı azaltıcı sebepleri mevzuubahsediyoruz. Aynı fasılda tahrik veyahut da müdafaayı nefsi icabet-tiren ahval vardır. Dikkat edilirse bu failin zaafından değildir. Mütecevezünaleyhin mütekaddim tecevüzünden, yani kim aleyhinde suç yapılmışsa o şahsın daha evvelki hareketinden doğan haldir.

Bizim aldığımız mevzu ile bu mevzu arasında bir münasebet yoktur. Bu itibarla tasarının Komisyona iadesinde fayda mülâhaza ederim. Bunun hiç zararı olmayacak, bilâkis kazanç olacaktır. Bunu rica ediyorum.

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ Dr. A. URAS (Mardin) — Efendim; Karagülle arkadaşımın endişesini izale etmek için üçüncü defa kürsüye çıkıyorum. Kanun gerekçesinde şöyle denmiştir:

«Kanunen suç sayılan herhangi bir eylemi işlediği vakit şuurunun veya harekâtının serbestisini giderecek surette akli, ruhi, mâlûliyete müptelâ olduğu usulen sabit olan.» Usulen sabit olabilmesi ancak tam teşekküllü heyeti sıhhiye raporu ile mümkündür. Binaenaleyh bu teminat esasen mevcuttur. Bir.

İkincisi, arkadaşım buyurdular, dediler ki; ârzi sebeplerden dolayı bu şekilde emrû kumanda mevkiinde iken geri çekmeler adaletsizlik olur. Arkadaşlar, bu subayların işliyecekleri suç faraza tardı müstelzim olacak ta hafif sebeplerden dolayı azalacak ve ondan sonra bu şekilde ceza giymiş olacaktır. Şimdi, işlenecek bukadar ağır bir suçun şuarsuzluk dolayısıyla hafifletilmesi hasebiyle bunu bu şekilde tekrar emrû kumanda mevkiine getirilmesinin ordu disiplini noktai nazarından ne kadar fena olacağımı düşünmek kabildir. Kaldı ki, arzettiğim gibi bunlar hep istidat işidir. İstidat olmayınca bunlar tekevün etmez. Buna birçok âlim arkadaşlarımız iştirak ettiği gibi, getirttiğimiz asabiyeçi mütehassıslar da bu fikri verdiler. Bu sebeple zannedirim endişelerini izale etmiş oluyoruz. Binaenaleyh, tasarının kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Bir önerge var, okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim gibi, maddeden, Türk Ceza Kanununun 48 nci maddesinin tamamen çıkarılması ve 47 nci maddedeki mâlûliyetin de yetkili sıhhi heyet raporu ile sabit olmasını sağlamak üzere tasarının Encümene geri verilmesinin oya sunulmasını teklif ediyorum.

Konya Milletvekili

H. Karagülle

BAŞKAN — Önergeyi yüksek oyunuzaya sunuyorum. Nazarı itibare alanlar... Almiyanlar... Nazarı itibare alınmamıştır.

Şu halde maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar...
Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Millî
Savunma Bakanı yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar...
Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarımın birinci görüşülmesi bitmiştir.

Açık oyların sonucunu veriyorum :

Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Ge-

nel Müdürlüğü ihtiyaçları için gelecek yıllara
geçici yüklenmelere girişilmesi hakkındaki ka-
nun tasarısına (334) milletvekili oy vermiştir.
Yetersayı vardır. Kanun (334) oyla kabul edil-
miştir.

Cuma günü saat 15 de toplanılmak üzere bu-
günkü birleşime son veriyorum.

Kapanma saati: 17,40

Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü ihtiyaçları için gelecek yıllara geçici
yüklenmelere girişilmesi hakkındaki kanuna verilen oyların sonucu

(Kanun kabul edilmiştir.)

Üye sayısı	: 455
Oy verenler	: 334
Kabul edenler	: 334
Kabul etmeyenler	: 0
Oya katılmıyanlar	: 119
Çekinseler	: 0
Açık Milletvekillikleri	: 2

[Kabul edenler]

AFYON KARAHİSAR	F. DALDAL	F. TİRİTOĞLU	Gl. Â. ATLI
İ. H. BALTACIOĞLU	M. ERİŞ	Y. S. UZAY	A. DURU
M. GÖNENÇ	H. N. MIHÇIOĞLU	İ. H. UZUNÇARŞILI	A. M. ERHAN
Dr. A. H. SELGİL	Z. YÖRÜK	BİLECİK	M. F. GERÇEKER
A. TAŞKAPILI	ANTALYA	Dr. M. SUNER	Dr. R. GÜRAN
B. TÜRKER	N. AKSOY	BİNGÖL	M. B. PARS
S. YURDKORU	M. ÇANKAYA	T. BANGUOĞLU	Dr. M. T. SİMER
AGRI	H. T. DAĞLIOĞLU	F. F. DÜŞÜNSEL	Gl. N. TINAZ
H. BAYRAK	Dr. G. KAHRAMAN	BİTLİS	ÇANAKKALE
R. R. PASİN	AYDIN	M. ERTAN	S. T. ARSAL
H. TUGAÇ	Dr. H. ALATAŞ	B. OSMA	S. BATU
AMASYA	Gl. R. ALPMAN	BOLU	H. ERGENELİ
N. AKTIN	N. GÖKTEPE	H. Ş. ADAL	A. KAMÇIL
Z. TAŞHAN	A. S. LEVEND	Korgl. A. ALPTOĞAN	ÇANKIRI
E. URAS	Dr. R. LEVENT	H. C. ÇAMBEL	Dr. A. ARKAN
A. K. YİĞİTOĞLU	BALIKESİR	C. ÖZÇAĞLAR	A. İNAN
ANKARA	M. AKPINAR	Dr. Z. ÜLGEN	T. ONAY
M. AKSOLEY	O. N. BURCU	BURDUR	ÇORUH
Gl. N. ANILMIŞ	H. ÇARIKLI	Ş. ENGİNERİ	A. R. EREM
B. BAYKAN	P. ETÇİOĞLU	M. SANLI	M. M. KANSU
A. BAYTIN	H. KARAN	Dr. A. R. YEŞİLYURT	ÇORUM
R. BÖREKÇİ	H. KÜÇÜKLER	BURSA	E. S. AKGÖL
A. ÇUBUKCU	H. ONAT	A. AKGÜÇ	E. ALPSAR

N. ATALAY
Dr. M. CANTEKİN
M. ÇAĞIL

DENİZLİ

F. ASAL
Dr. H. BERKMAN
C. ÇALGÜNER

A. EGE
H. GÜNVER
N. KÜÇÜKA
E. A. TOKAD
Dr. B. UZ

DİYARBAKIR

O. OCAK
Dr. İ. T. ÖNGÖREN
Gl. K. SEVÜKTEKİN
K. ŞEDELE
Ş. ULUĞ

EDİRNE

M. E. AĞAOĞULLARI
F. BALKAN
M. N. GÜNDÜZALP
Dr. F. MEMİK

ELAZIĞ

H. KIŞIOĞLU
İ. YALÇIN

ERZİNCAN

A. FIRAT
A. S. İLTER
F. KALFAGIL
Ş. SÖKMENSÜER

ERZURUM

S. ALTUĞ
N. DUMLU
N. ELGÜN
M. H. GÖLE
Ş. KOÇAK
Gl. Z. SOYDEMİR

ESKİŞEHİR

Y. ABADAN
İ. ARUKAN
İ. U. AYKURT

GAZİANTEP

Ö. A. AKSOY
C. S. BARLAS
Dr. M. CANBOLAT
B. KALELİ
Dr. A. MELEK
Ş. ÖZDEMİR
M. ŞAHİN

GİRESUN

M. AKKAYA
N. OSTEN
İ. SABUNCU

A. SAYAR
A. ULUS

GÜMÜŞANE

H. F. ATAÇ
Ş. ERDOĞAN
R. GÜRELİ
C. SELEK
E. S. TÖR

HATAY

Gl. E. DURUKAN
H. ILGAZ
B. S. KUNT
H. SELÇUK

İÇEL

Dr. M. BERKER
Ş. TUGAY
Gl. Ş. TÜRSAN

İSPARTA

K. AYDAR
M. KARAAĞAÇ
K. TURAN
C. TÜZEMEN

İSTANBUL

C. E. ARSEVEN
A. BAYINDIR
Dr. K. C. BERKSOY
A. H. DENİZMEN

A. Ş. ESMER
M. H. GELENBEĞ
Dr. Gl. N. İ. GÖZCÜ

F. HAMAL
Gl. K. KARABEKİR
Z. KARAMURSAL

H. KORTEK
Ş. A. ÖGEL

F. ÖYMEN
A. R. TARHAN
İ. H. ÜLKMEN

İZMİR

Ş. ADALAN
B. ARIMAN
M. BİRSEL
Dr. H. H. CURA
E. ÇINAR
S. DİKMEN
S. EPIKMEN

R. KÖKEN
H. ONARAN
E. ORAN
Ş. YUNUS

KARS

E. DEMİREL
Gl. H. DURUDOĞAN
Ş. KARACAN
Dr. E. OKTAY
Z. ORHON
E. ÖZOĞUZ

KASTAMONU

A. BİNKAYA
T. COŞKAN
H. ÇELEN
H. ÇORUK
Dr. F. ECEVİT
R. SALTUĞ
N. TAMAÇ

KAYSERİ

F. BAYSAL
A. H. KALAÇ
R. ÖZSOY
M. K. ŞATIR
M. TANER
Ö. TAŞÇIOĞLU

KIRKLARELİ

Z. AKIN
Korgrl. K. DOĞAN
N. KANSU
Ş. ÖDÜL
Dr. F. U MAY

KIRŞEHİR

F. ÇOBANOĞLU
F. SELER
İ. TURAN

KOCAELİ

A. F. ABASIYANIK
S. ARTEL
Dr. F. Ş. BÜRGE
A. DİKMEN
N. ERİM
R. FENMEN
Koramiral Ş. OKAN
İ. TOLON
İ. S. YİĞİT

KONYA

M. A. BİNAL
Gl. A. F. CEBESoy
S. ÇUMRALI

A. H. DİKMEN
Ş. ERGUN
F. GÖKMEN
Dr. S. IRMAK
H. KARAGÜLLE
Dr. O. Ş. ULUDAĞ

KÜTAHYA

B. ATALAY
H. BENLİ
Dr. A. S. DELİLBAŞI
M. ERKMEK
S. KUTMAN
H. PEKCAN
R. PEKER
V. UZGÖREN

MALATYA

E. BARKAN
M. ÖKER
Dr. C. ÖZELÇİ
M. Ş. ÖZPAZARBAŞI
M. PEKTAŞ
H. SAĞIROĞLU
K. SAYIN
O. TANER
T. TEMELLİ
M. N. ZABCI

MANİSA

Korgrl. A. R. ARTUN-
KAL
H. BAYUR
R. N. EDGÜER
O. ERÇİN
İ. EREM

Dr. S. E. KAAATÇILAR
K. KARAOŞMAN
F. KURDOĞLU
Y. ÖZEY
H. SARHAN
F. USLU

MARAŞ

Dr. K. BAYİZİT
R. KAPLAN
H. R. TANKUT
A. YAYCIOĞLU

MARDİN

İ. F. ALPAYA
Gl. S. DÜZGÖREN
E. ERGİN
R. ERTEN
H. MENEMENCİOĞLU

Dr. A. URAS
L. ÜLKÜMEN
MUĞLA
A. ÇAKIR
Orgrl. İ. ÇALIŞLAR
C. KARAMUĞLA
H. KİTABCI
MUŞ
K. KOTAN
NİĞDE
A. G. BODRUMLU
R. DOLUNAY
H. MENĞİ
H. ULUSOY
ORDU
Ş. AKYAZI
İ. ÇAMAŞ
Dr. V. DEMİR
Dr. Z. M. SEZER
H. YALMAN
M. YARIMBIYIK
RİZE
T. B. BALTA
Dr. S. A. DİLEMRE
K. KAMU
F. SİRMEN
A. ZIRH

SAMSUN
C. BİLSEL
Z. DURUKAN
S. ERBAY
İ. EZGÜ
N. FIRAT
N. ÖZTUZCU
SEYHAN
D. ARIKOĞLU
K. ÇELİK
Ş. İŞCEN
C. ORAL
SİİRD
A. R. ESEN
E. KILIÇCIOĞLU
S. TUNCAY
B. TÜRKAY
SİNOB
C. ATAY
C. K. İNCEDAYI
Dr. B. KÖKDEMİR
H. ORUCOĞLU
İ. H. SEVÜK
SİVAS
M. Ş. BLEDA
E. DİZDAR

Gl. F. ERBUĞ
A. ESENBEL
Amiral H. GÖKDALAY
Ş. GÜNALTAY
H. IŞIK
K. KİTAPÇI
İ. M. UĞUR
A. YURDAKUL
TEKİRDAĞ
E. ATAÇ
F. ÖZTRAK
E. PEKEL
N. TRAK
C. UYBADIN
TOKAD
S. ÇELİKKOL
M. DEVELİ
R. ERİŞKEN
H. N. KEŞMİR
C. KOVALI
G. PEKEL
N. POROY
TRABZON
M. AYDIN
F. A. BARUTCU
S. DAY

T. GÖKSEL
L. YAVUZ
TUNCELİ
N. S. SILAN
H. ÜÇÖZ
URFA
K. BERKER
R. SOYER
E. TEKELİ
S. K. YETKİN
VAN
İ. ARVAS
YOZGAD
M. ALLIOĞLU
C. ARAT
Z. ARKANT
Y. D. KARSLIOĞLU
S. KORKMAZ
A. SUNGUR
ZONGULDAK
Ş. DEVRİN
E. ERİŞİRGİL
A. R. İNCEALEMDAR-
OĞLU
Y. Z. ÖZELÇİ
Ş. TANSAN
R. VARDAR

[Oya katılmayanlar]

AFYON KARAHİSAR
H. ÇERÇEL
A. ÇETİNKAYA
ANKARA
F. R. ATAY
H. O. BEKATA
İ. İNÖNÜ (Cumhurbaş-
kanı)
M. KAYAOĞLU (Has-
ta)
M. ÖKMEN
ANTALYA
T. SÖKMEN (Hasta)
N. E. SUMER (Bakan)
Dr. C. TUNCA
AYDIN
Dr. M. GERMEN
A. MENDERES
BALIKESİR
M. DEMİR

S. ÖRGEEVREN
Gl. K. ÖZALP
BİLECİK
M. Ş. ESENDAL
K. GÜLEK
K. SUN
BOLU
H. R. ÖYMEN
C. S. SİREN
BURSA
R. CANİTEZ
F. GÜVENDİREN
(Hasta)
Dr. S. KONUK (Bakan)
ÇANAKKALE
R. BULAYIRLI
R. N. GÜNTEKİN
ÇANKIRI
B. ERKİN (Hasta)
M. A. RENDA (Başkan)

ÇORUH
A. TÜZÜN
A. US
ÇORUM
H. AKDOĞAN
İ. EKER
Dr. C. KAZANCIOĞLU
DİYARBAKIR
R. BEKİT (İ)
EDİRNE
E. DEMİRAY
ELÂZİĞ
F. AĞRALI (İ.)
F. A. AYKAÇ (Hasta)
S. SAĞIROĞLU
ERZİNCAN
B. K. ÇAĞLAR
ERZURUM
A. AKYÜREK
Gl. P. DEMİRHAN

R. DİNÇ
ESKİŞEHİR
İ. ÖZDAMAR
E. SAZAK
GAZİANTEP
Dr. M. A. AĞAKAY
GİRESUN
İ. GÜRAK
Gl. İ. SÖKMEN
F. YÜZATLI
HAKKÂRİ
A. R. GÖKSİDAN
HATAY
A. Ş. DEVRİM
A. TÜRKMEN (Hasta)
İÇEL
T. C. BERİKER
F. C. GÜVEN
R. KORALTAN
H. S. TANRIÖVER

İSPARTA
H. ÖZDAMAR (Hasta)
İSTANBUL
Dr. G. ATAÇ
Gl. R. BELE
S. CİMCOZ
Dr. H. DİKER
İ. A. GÖVSA
V. SARIDAL
M. ÜSTÜNDAĞ
H. C. YALÇIN
İZMİR
H. MENTEŞE
Dr. K. ÖRS
Ş. SARACOĞLU (Baş-
bakan)
H. Â. YÜCEL (Bakan)
KARS
C. DURSUNOĞLU
F. KÖPRÜLÜ
KASTAMONU
Z. ORBAY
T. TAŞKIRAN
KAYSERİ
N. TOKER

C. TÜZEL
S. H. ÜRGÜBLÜ (Ba-
kan)
KIRŞEHİR
Ş. TORGUT
KOCAELİ
S. PEK
KONYA
S. ARIKAN
V. BİLGİN
K. OKAY
N. H. ONAT
T. F. SİLAY (Başkan-
vekili)
A. R. TÜREL (Bakan)
KÜTAHYA
A. TİRİDOĞLU
Ö. B. UŞAKLI
MALATYA
N. BAYDAR
MANİSA
Ş. R. HATİPOĞLU (Ba-
kan)
MARAŞ
A. H. TANPINAR

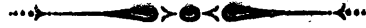
MUĞLA
F. O. MENTEŞEOĞLU
MUŞ
H. KILICOĞLU (Has-
ta)
NİĞDE
Dr. R. F. TALAY
(Hasta)
H. TEPEYRAN
ORDU
H. ŞARLAN
S. S. TARCAN (İ.)
RİZE
H. C. BELÜL
SAMSUN
H. ÇAKIR
Amiral F. ENGİN
M. A. YÖRÜKER
SEYHAN
Gl. N. ELDENİZ (Has-
ta)
Dr. K. SATIR
H. URAN (Bakan)
A. M. YEGENA
SİVAS
N. SADAK

R. Ş. SİRER
TEKİRDAĞ
R. APAK
TOKAD
R. A. SEVENGİL
TRABZON
S. ABANOZOĞLU
M. S. ANAMUR
H. N. BOZTEPE
D. EYİBOĞLU
R. KARADENİZ (Ba-
kan)
H. SAKA (Bakan)
URFA
H. S. COŞAR
A. K. TECER
VAN
N. BERKER (Ö.)
M. BOYA
YOZGAD
S. İÇÖZ
ZONGULDAK
Dr. R. BARKIN
A. GÜREL
H. A. KUYUCAK

[Açık milletvekillikleri]

Niğde : 1

Seyhan : 1

S. Sayısı : 62

Subaylar Heyetine mahsus Terfi Kanununun 14 ncü maddesine iki fıkra eklenmesine dair kanun tasarısı ve Adalet vs Millî Savunma Komisyonları raporları (1/513)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71-423 6/2651

7 . XII . 1945

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

4273 sayılı Subaylar Heyetine mahsus Terfi Kanununun 14 ncü maddesine iki fıkra eklenmesi hakkında Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 3 . XII . 1945 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulduğunu arz ederim.

Başbakan
Ş. Saracoğlu

Gerekçe

1. — Kanunen suç sayılan herhangi bir eylemi işlediği vakit şuurunun veya harekâtının serbestisini giderecek surette akli, ruhi mâlûliyeteye müptelâ olduğu usulen sabit olan subaylardan Askerî Ceza Kanununun 44 ncü maddesinin Türk Ceza Kanununa atfettiği cezaya ehliyeti hafifleten sebeplere dair 47, 48 nci maddeleri hükümlerine göre cezası azaltılanların cezaları ordudan tart ve ihracı mucip değilse sevk ve idare bakımından bunların bu haletle tekrar orduda emir ve komuta mevkiinde görevlendirilmeleri disiplin bakımından doğru görülmemekte olduğundan bu gibilerin birinci defasında emir ve komuta mevkiinden kıta harici görevlere alınarak bir daha emir ve komuta mevkiine getirilmemeleri ve bilhassa küçük rütbeli subayların terfi ve tefeyyüzünden mahrum kalmamaları için de bunlardan arzı edenlerin askerî memur sınıfına naklolunabilecekleri ve ikinci bir defa suç işleyenlerin ise sağlık durumdan dolayı emekliye çıkarılmaları;

2. — Birinci maddede sözü geçen hükümlü geri hizmette ise bir daha kıta görevine çıkarılmıyarak aynı hükme tâbi tutulmaları uygun düşünülmeyle ilişik kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 1/513

Karar No. 8

19. I. 1946

Yüksek Başkanlığa

4273 sayılı Subaylar Heyetine mahsus Terfi Kanununun 14 nci maddesine iki fıkra eklenmesi hakkında Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunun 3. XII. 1945 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarisının Komisyonumuza da havale edilmesi üzerine kapsadığı hükümler Millî Savunma Bakanlığının yetkili memurları hazır oldukları halde görüşüldü.

Hükümet gerekçesinde izah olunduğu ve hile suç işlediği sırada şuurunun veya hareketlerinin serbestliğini giderecek şekilde akli veya ruhi malûliyete müptelâ olduğu sabit olan subayların orduda emir ve komuta yerlerinde görevlendirilmeleri askerlerin sevk ve idaresi ve ordu disiplini bakımından muvafık görülemediğinden tasarinın aynen kabulüne iki ayrışık oya karşı çoklukla karar verilmiştir.

Havalesi gereğince Millî Savunma Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Komisyonu

Başkanı	Sözcü	Kâtip
R. Özsoy	Ş. Devrin	F. Uslu
Afyon K.	Antalya	Balıkesir
A. Taşkapılı	N. Aksoy	O. N. Burcu
Bursa	Denizli	Denizli
A. Akgüç	H. Günver	N. Küçüka
Erzincan	Hatay	İstanbul
A. Fırat	B. S. Kunt	K. C. Berksoy
Kastamonu		Kocaeli
A. Binkaya		S. Artel
Rize		Sinob
S. A. Dilemre		C. Atay

1. — 47 nci maddededeki hükümler. Daimî malûliyetten mütevellit akli haletle sevk edilmiştir ve hakikaten böyle akli haleti bozuk bir subaya cephede komuta ödevi vermek doğru değildir. Fakat akli haletin zafrı tam

tıbbi ve ilmî olarak sabit olmak lâzımgelir. Yoksa herhangi bir hekimin raporiyle de kabul olunabilen bir ceza indirilmesinin böyle müstemir bir netice ve tesire bağlanması caiz olamaz. Bu itibarla (47 nci maddedeki akli haletin sıhhi heyet raporiyle sabit olan ahvale) hasrı zaruridir.

2. — Maddenin A bendinde Türk Ceza Kanununun 47 ve 48 nci maddeleri hükümlerine göre cezaları azaltılanlar müsavi durumda tutulmuştur. Halbuki 48 nci madde malûliyetten değil arzî, akli hâletten bahis olmasına ve arzî hâlete daimî hüküm istinat ettirilemeyeceğine göre meselâ bir intan içinde herhangi bir suç işleyenin intanın zevalinden sonra da intanda imiş gibi mütemmim ve müstemir bir cezaya tâbi tutulması doğru ve adilâne olamaz.

Konya

H. Karagülle

Maddenin A fıkrasında Türk Ceza Kanununun 47 nci maddesiyle 48 nci maddeleri hükümlerine göre cezaları azaltılanlar müsavi durumda tutulmuş ve ona göre hüküm sevk edilmiştir. Halbuki 48 nci maddede bahsi geçen ruh hâleti arzî mahiyette olup tedavi ve zamanla büsbütün zail olabilmek istidadını gösterebilir. Bazı nevi sırtma hastalıklarının tevlit etmiş olduğu buhranlar buna bir misal olarak ele alınabilir. Binaenaleyh 48 nci maddenin şumulü içine giren hâdiselerde belli bir müddet kabul edilerek bu müddetin hitamında esaslı bir sıhhi muayeneye tâbi tutularak hâsıl olacak neticeye göre hakkında muamele yapılması hak ve adalet prensiplerine daha uygun olacağı kanaatında bulunduğundan mezkûr fıkranın kayıtsız ve şartsız olarak kabulüne muhalifim.

Urfa

K. Berker

Millî Savunma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Millî Savunma Komisyonu

Esas No. 1/513

Karar No. 9

25 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 14 ncü maddesine iki fıkra eklenmesi hakkında Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunun 3 . XII . 1945 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısı Adalet Komisyonunca karara bağlandıktan sonra Komisyonumuza havale edilmekle ihtiva ettiği hükümler Millî Savunma Bakanlığının yetkili memurları hazır bulunduğu halde görüşüldü.

Hükümet gerekçesi ve Adalet Komisyonunun raporunda izah olunan sebepler yerinde görüldüğünden tasarı oybirliğiyle kabul edilerek Kamuya arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunuldu.

Millî Sa. Ko. Başkanı Sözcü Kâtip
Erzincan Mardin Siird
Ş. Sökmensüer Dr. A. Uras

Ağrı H. Tugaç	Aydm Dr. H. Alataş	Bolu A. Alptoğan
Bursa A. Atlı	Bursa N. Tınaz	Çankırı Dr. Z. Arkan
Çorum E. S. Akgöl	Diyarbakır K. Seviüktekin	Erzincan B. Çağlar
Erzurum Aziz Akyürek	Erzurum Zeki Soydemir	İsparta C. Tüzemen
İstanbul Ş. A. Ögel	Kars Hasan Durudoğan	Kayseri N. Toker
Kırklareli K. Doğan	Konya V. Bilgin	Tokad S. Çelikkol
Kocaeli Ş. Okan		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 14 ncü maddesine iki fıkra eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 14 ncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

A) Herhangi bir suçtan dolayı yargılanma sonunda Askerî Ceza Kanununun 44 ncü maddesinin Türk Ceza Kanununa atfettiği cezaya ehliyeti hafifleten sebeplere dair 47, 48 ncü maddeleri hükümlerine göre cezaları azaltılanlardan; cezaları ordudan tard ve ihracı gerektirmiyenler birinci defasında emir ve komuta mevkiinden kıta harici görevlere alınarak bir daha emir ve komuta görevine geçirilmezler. Arzu edenler askerî memur sınıfına naklolunabilirler. Bu hal bir daha tekerrür ederse hükümlü sağlık durumundan dolayı emekliye çıkarılır.

B) Yukarda sözü geçen hükümlü geri hizmette ise bir daha kıta görevine çıkarılmaz ve (A) fıkrası hükmüne tâbi tutulur.

MADDE 2. — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Millî Savunma Bakanı yürütür.

Başbakan	Adalet Bakanı
<i>S. Saraçoğlu</i>	<i>R. Türel</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>A. R. Artunkal</i>	<i>Hilmi Uran</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>H. Saka</i>	<i>N. E. Sümer</i>
Millî Eğitim Bakanı V.	Bayındırlık Bakanı
<i>Hilmi Uran</i>	<i>Sırrı Day</i>
Ekonomi Bakanı	Sağlık ve Sosyal
<i>Fuad Sirmen</i>	Yardım Bakanı
Gümrük ve Tekel Bakanı	<i>Dr. S. Konuk</i>
<i>Suad H. Ürgübbü</i>	Tarım Bakanı
Ulaştırma Bakanı	<i>Ş. R. Hatipoğlu</i>
<i>A. F. Cebesoy</i>	Ticaret Bakanı
Çalışma Bakanı	<i>R. Karadeniz</i>
<i>Dr. S. Irmak</i>	

S. Sayısı : 63

Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkında kanun tasarısı ve Bayındırlık Ekonomi ve Bütçe Komisyonları raporları (1,527)

T. C.
Başbakanlık
Muamelât Genel Müdürlüğü
Tetkik Müdürlüğü
Sayı: 71 - 486 6/2763

20 . XII . 1945

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkında Ekonomi ve Bayındırlık Bakanlıklarınca birlikte hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 18 . XII . 1945 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu arz ederim.

Başbakan
Ş. Saraçoğlu

Gerekçe

Elektrik enerjisi konusu üzerinde teknik incelemelerde bulunmak amacı ile kurulan Elektrik İşleri Etüd İdaresi 2819 sayılı kanun hükümlerine göre Ekonomi Bakanlığına bağlı bulunmakta idi. İdarenin yapmakla ödevli olduğu teknik incelemeler sonradan, Bayındırlık Bakanlığının çalışmaları ile ilgili görülerek 3611 sayılı kanunun 32 nci maddesi hükmü ile bu İdare Bayındırlık Bakanlığına bağlanmış ve 2819 numaralı kanunun Ekonomi Bakanlığına verdiği görev ve yetkiler Bayındırlık Bakanlığına devrolunmuştur.

Harbisonu durumu, ekonomik düzenimizin yeniden ele alınmasını, beliren şartlara göre gayretlerimizin artırılmasını ve yeni hamleler yapılmasını gerektirmektedir. Bu maksatla, sanayimiz için lüzumlu sayılan tedbirler alınmaktadır. Bu vesile ile yapılan tetkiklerde, enerji sağlama işinin, sanayiın tamamlayıcı bir safhası olduğu ve ikisinin bir arada yürütülmesi icabettiği kanaatine varılmıştır. Bundan ötürü Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Bayındırlık Bakanlığına değil, sanayi işlerimizin idaresini üzerine almış bulunan Ekonomi Bakanlığına bağlanması daha isabetli olacağı düşünülmüş ve sunulan kanun tasarısı bunu sağlamak için hazırlanmıştır.

Tasarının birinci maddesi, anılan İdarenin Ekonomi Bakanlığına bağlandığı ve 3611 sayılı kanunun 32 nci maddesi ile Bayındırlık Bakanlığına verilen görev ve yetkilerin Ekonomi Bakanlığına devredildiği hakkındadır. Bu değişiklik 1946 yılı Bayındırlık Bakanlığı bütçesine Elektrik İşleri Etüd İdaresine yardım olarak konulan ödeneklerin Ekonomi Bakanlığına devrini icabettirmekte olduğundan bu husus geçici birinci maddede açıklanmıştır.

Bayındırlık Bakanlığının gene 1946 yılı bütçesinde özel kanunu gereğince harcanmak üzere bölge hidroelektrik tesisleri için iki milyon liralık bir ödenek derpiş edilmiştir. Bu tesislerin kurulması işi, Etibank'ın iştiğâl konularına girdiği ve bu bankanın bu işle ödevlendirilmesi kararlaştırıldığı cihetle bahsi geçen iki milyon liralık ödenegin sermayesine mahsuben Etibank'a devredilmesi lüzumu hâsıl olmuş tasarının geçici 2 nci maddesi bu maksatla konulmuştur.

Bayındırlık Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bayındırlık Komisyonu

Karar No. 1/527

Esas No. 2

16 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkında Bayındırlık ve Ekonomi Bakanlıklarınca birlikte hazırlanıp Yüksek makamımıza tetkik için Komisyonumuza havale buyurulan Başbakanlığın 20 . XII . 1945 tarih ve 6/2768 sayılı tezkeresine bağlı kanun tasarı ve gerekçesi Bayındırlık ve Ekonomi Bakanları huzuriyle görüşüldü.

1939 senesinde hem benzeri işlerin bir araya toplanarak daha verimli çalışmayı temin noktasından yapılan değişiklikler arasında Ekonomi Bakanlığına bağlı E. İ. Etüd İdaresi de Bayındırlık Bakanlığına itihak edilmiş idi.

Bundan, gerek Devlet ve gerek hususi sanayi müesseselerinin nafi surette işletilmesi ve âmmü hizmetlerinin muhtaç olduğu ışık ve muharrik kuvvet maliyetlerinin ucuzlatılması için yurdun muhtelif yerlerindeki su kuvvetlerinden ve bol linyit madenlerinden istifade suretiyle büyük enerji santralleri kurulması ve nakil hatları çekilmesi ve nihayet elektrik işleri sahasında zamanın terakkiyatına uygun teknik ve iktisadi kaidelere muvafık proje ve plânlar vücutte getirilmesi ve bunların onaylanması, uygulanması hususlarında yüksek salâhiyetli bir fen merciî meydana getirilmiş olması amacı güdülmüş idi.

Bu idarenin devamlı çalışmaları neticesinde bütün bu işlere fiilen girilmiş ve ilk olarak bu sene Çağlayık baraj ve idroelektrik santrali için projeleri ve hazırlıkları bitirilmiş ve 1946 bütçesiyle de 2 milyon liralık tahsisatı temin edilmiş iken bu defa ve tekrar Ekonomi Bakanlığına iadesi hususundaki sebepler üzerinde duruldu.

Ekonomi Bakanlığının bu bapta verdikleri izahatan, harp sonrası memleket sanayinin kalkınmasında Hükümetçe alınan geniş ölçüdeki programların uygulanmasına girilmek üzere olduğu ve bunun için 100 milyonlara varacak tahsisatın Bakanlık kanalıyla sarfedileceği ve bu arada sanayiye muhtaç olduğu enerji tesisatının da sanayi programlarına muvazi olarak

gelişmesine çalışılacağı ve aynı zamanda elektrik enerji santralleri kurmak, nakletmek ve işletmek ve elektrik sanayiiyle meşgul olmak da Bakanlığa bağlı Etibankım kanuni ödevlerinden olup ancak teşkilâtı arasında etüd ve proje işleriyle uğraşan bir kısım bulunmadığına ve esasen memleketin elektrik etüd ve nerjilerini tetkik ve lüzumlu poreje ve plânları tanzim ile ödevli olan E. İ. E. İdaresinin yakın çalışmalarından faydalanmak pek perinde olacağına binaen E. İ. E. İdaresinin de Ekonomi Bakanlığına bağlanarak işlerin bir elden yürütülmesinde kesin bir zaruret görüldüğü anlaşıldı.

Bir taraftan da zamanla memleketin muhtelif yerlerinde kurulacak enerji santrallerinden hal ve imkân müsait oldukça ışık ve muharrik kuvvet olarak âmmü hizmetlerinin de istifade etmesi tabii olup bu hizmetlerin elde kalacak elemanlarla kurulup denetlenmesi selâmet ve tam emniyetle işletilmesi ve tarifelerin tâyin ve tesbiti hususları Bayındırlık Bakanlığının kanuni salâhiyet ve ödevleri icabından olduğu gibi bilhassa suların istihsal edilecek enerji tesisatını su işleri malzemesine zarar vermeyecek surette yapılması için behemahal Bayındırlık Bakanlığının mütalâa ve muvafakatı alınmak lâzımgeldiğinden bu noktalarda iki Bakanlığın işbirliği yapmaları esasları üzerinde tasarıya kayıt konabileceğinde mutabakat görüldü.

Bunun üzerine Komisyonumuz, memlekette sanayi ve âmmü hizmetlerine yarayacak büyük enerji santralleri tesis ve elektrikleme işlerinin düzenlenmesi 100 milyonlara lira sermaye konulmasına ve mütehassis elemanlar yetişmesine bağlı uzun bir zaman meselesi ve aynı zamanda ticari mahiyette ve o zihniyet ve tutumla yapılması lâzımgelen büyük işlerden bulunduğu ve memlekette elektrik santrallerinin inşa ve işletmeleri kurulurken yurda şâmil bir ölçüde ve yüksek salâhiyet ve nâzım bir zihniyetle enerji işleriyle istigal edecek bir fen hevetinin teşkili lüzumuna işaret etmiş ve bu ku-

rumların teknik vasıflarının mükemmeliyeti derecesinde ticari ve iktisadi birer teşekkül olacağı düşünülmesi ve tesis sermayesinin mümkün merteye istikbale şâmil kredilerle temini lâzımgeldiği ve aynı zamanda memleketteki elektrik mühendis ve işçilerinin azlığı dolayısıyla de personel tasarrufuna âzami riayet edilmesi zaruri olduğu kanaatını belirtmiştir.

Bayındırlık ve Ekonomi Bakanlarının bu husustaki mütalâa ve ifadeleri Komisyonun görüşünü takviye etmiş ve Ekonomi Bakanının, zamanla sanayi programının uygulanmasıyla birlikte elektrik işleri de genişledikçe hangi sahada olursa olsun enerjiye ait her türlü fenî ve iktisadi kaide ve usullerin yurda şâmil ve zamanın terakkiyatıyla mütenasip bir surette kabul ve tamamiyle ödevlendirmek üzere Devlet teşekkülleri meyanında bir de müstakil «enerji heyetinin» kurulması derpiş edilebileceğine dair ilâveten vâki olan beyanatının da fiiliyatla tecellisi de temenniye değer görüldü.

Hülâsa: Bu seneden itibaren uygulanmasına girileceği anlaşılan sanayi programının gelişmesiyle müvazi olarak enerji istihsalinin de temini ve bütün bu önemli işlerin bir elden yürütülmesi ve personel de tasarruf edilmesi gayesiyle memlekette enerji istihsalı kaynaklarının etüdleri ve projeleri tanzimiyle muvazzaf yegâne müessese olan E. İ. E. İdaresinin de Ekonomi Bakanlığımıza iadesi ile Bakanlıkça deruhde edilen ve vusât ve şünülü derkâr olan ödevin muvaffakiyetle başarılmasının teshil edilmesi Komisyonumuzca da zâruri ve oy çoğunluğuyla muvafık görülmüştür.

Tasarımın buna dair olan birinci maddesi aynen kabul ile beraber Bayındırlık Bakanlığının âmme hizmetleri üzerindeki salâhiyet ve denetlemesini teyid için de birinci maddenin sonuna «3611 sayılı kanununun 6 nci maddesi hükmü mahfuzdur» suretinde bir fıkra ilâve edilmiştir.

Tasarımın tahsisat devrine ait birinci geçici maddesine, yeni malî seneye girilerek paranın ödenmiş olduğu anlaşıldığına göre lüzum kalmamıştır.

İkinci geçici madde ile diğer maddeler de aynen kabul edilmiştir.

Havalesi veçhile Ekonomi ve Bütçe Komis-

yonlarına tevdi için sunuldu.

Bayındır Komis-

yonu Reisi	Bu M. Sözcüsü	Kâtip
Eskişehir	Ankara	Ankara
İ. Arukan	A. Baytın	R. Borekçi
Afyon K.	Edirne	Erzincan
M. Gönenç	E. Demiray	A. İlter
İstanbul	Manisa	Maltaya
C. E. Arseven	O. Erçin	Muhalfim
		M. Ş. Özpazarbaşı
Niğde		Zonguldak
H. Mengi		Dr. R. Barkın

Yurdumuzun en başta su kuvvetleri gelmek üzere bütün enerji kaynaklarını etüd ederek bunlardan faydalanabilecek en elverişli olanlarını tesbit etmek amacıyla ve 2819 sayılı kanun hükümleri dairesinde 1935 yılında teşkil olunan Elektrik İşleri Etüd (E. İ. E.) İdaresi 4 sene Ekonomi Bakanlığında durduktan sonra Bayındırlık Bakanlığının Teşkilât kanunu görüşülürken Büyük Millet Meclisi Bütçe Komisyonunun mazbatasında pek haklı olarak işaret ettiği gibi (bu İdarenin görmekte olduğu işler esasen Nafia Vekâletinin vazifeleri cümlesinden bulunmasına ve bu işlerin tek elde toplanması daha uygun olacağına binaen Nafia Vekâletine bağlanması münasip görülmüş) kaydıyla 1939 yılı ortalarında Bayındırlık kadrosunda çalışmakta bulunmuş iken bu kanun tasarısıyla şimdi de tekrar Ekonomi Bakanlığımıza bağlanması istenmektedir. Zaman zaman şu veya bu mucip sebepler ileri sürülerek boyuna yer değiştirmekte olan bu İdarenin memleket ölçüsünde verimli olabilmesi için sâdece bir teşekkül halinde mevcut olması kâfi değil, bağlı bulunduğu merciin tâyininde gösterilecek isabetin de başarıda büyük bir âmil olduğunu kabul etmek zaruridir.

Teşkilindeki amaç, görmekte olduğu hizmet ve kendi teşkilât kanunu gözden geçirilirse görülür ki, E. İ. E. İdaresi tam mânasiyle bir bayındırlık işidir ve Bayındırlık Bakanlığımıza bağlı kalması lâzımdır. Nitekim Büyük Millet Meclisi Bütçe Komisyonu da bu zarureti kabul etmiş ve mazbatasında belirttiği gibi bu işi esasen bir bayındırlık işi olarak kabul etmiş ve en tabii ve makul merciini tâyin etmiştir. Bugün tekrar Ekonomi Bakanlığımıza bağlanması isteğinde ileri sürülen mucip sebepler-

de isabet görmediğimizden ve bilâkis Bayındırlık Bakanlığında kalması memleketin genel menfaatleri bakımından daha uygun olduğundan tasarrufların tümüne muarızız. Şöyle ki:

1. — Bir idarenin fikir selâmeti ve kalp huzuriyle çalışabilmesi için herşeyden evvel istikrar lâzımdır. Bu idare evvelâ Ekonomi Bakanlığına bağlanmış ve fakat bu Bakanlıkta kalması uygun görülmiyerek Büyük Meclis'in çok isabetli bir kararıyla en uygun merci olarak tanınan Bayındırlık Bakanlığına devredilmiştir. Tecrübe ile yapılan bu değiştirmeden sonra bu idarenin artık istikrar bularak çalışmalarına devam etmesi gerekirken bugün tekrar yerdeğiştirme isteğiyle karşılaşırız. Halbuki bu idare mahiyet ve bünye itibariyle Bayındırlık Bakanlığının bir parçasıdır ve orada kalması zaruridir.

2. — Memleketin çeşitli enerji kaynaklarını etüd etmek, şehir ve kasabalara, köylere, fabrikalara, demiryollarına vesaire lâzım olan elektrik enerjisini en ekonomik bir surette temin edecek araştırmalar yapmak sanayi programlarının elektrik kısımlarını hazırlamak, memlekette mevcut elektrik istihsal ve tevzi kurumlarının yani belediyeler, özel idareler veya şirketler elindeki elektrik tesislerinin maliyet ve satış hesaplarını tetkik etmek ve muntazam istatistiklerini tutmak, bunların rasyonel ve verimli çalışmalarını sağlamak ve verimlerini arttırmak çarelerini araştırmak, elektrik enerjisi üzerine mevzu vergiler ve elektrik ücret tarifeleri hakkında etüdlere yapmak;

Vazifeleriyle ödevlendirilmiş bulunan bu idarenin bir kelime ile hülâsa edilmek gerekirse tam bir (Âmme) müessesesi olduğunu ve bu itibarla Bayındırlık Bakanlığı teşkilâtında bırakılması zaruretini kabul etmek lâzımdır.

3. — Âmme hizmetleri Bayındırlık işleridir. Şuhalde E. İ. E. İdaresi de görmekte olduğu hizmet dolayısıyla bu Bakanlığın tabii bir uzvudur. Âmme hizmeti ve menfaati denilince akla gelen hizmetler arasında hiç şüphesiz endüstri de dâhildir. Fakat endüstri denince akla âmme hizmeti gelmez. Âmme hizmeti şümüllüdür, endüstri ise mahduttur. Bayındırlık Bakanlığına bağlı bir âmme müessesesi memleketin tefriksiz bütün ihtiyaçlarını, es küçük bir köyün ışığından en büyük

bir fabrikanın çevirici kuvvetine kadar düşünmek zorundadır. Ekonomi Bakanlığına bağlı bir teşkil ise sadece kendi endüstrisini düşünür ve nihayet onun etrafındaki âmme hizmetiyle tâli derecede meşgul olabilir. Halbuki bizim amacımız etüdümüzü ve inkişafımızı yalnız sanayi sahasına değil, her çeşit hayat şartlarımıza uygun olarak memleketin her işine ve her bucağına ulaştırmaktır. E. İ. E. İdaresi Bayındırlık Bakanlığında en verimli ve doğru yerini bulmuştur. Orada hem endüstrinin ve hem de bütün memleketin ihtiyaçlarını tetkik edebilecek bir durumdadır. Bu durumu en tabii mercii olan Bayındırlık Bakanlığından başka bir mercide devam ettirebilmesine, ne kadar kanuni müeyyideler konursa konsun, amelî olarak imkân yoktur. Bir müessese ancak yerinde olursa faydalı olabilir.

4. — Bütün endüstri kollarının Ekonomi Bakanlığına bağlanmasından bahsolunuyor. Bu kolların bir arada toplanması fikri ileri sürülürken elektrik işlerinin de bu Bakanlığa bağlanmak istenmesi bu idarenin işgal sahasının da bir endüstri kolu gibi telâkki edilmekte olduğu zehabını vermektedir. Eğer böyle telâkki olunuyorsa bunun yanlış olduğunu burada belirtmek yerinde olur. Elektrik enerjisi üretim ve dağıtım endüstri değildir. Elektrik endüstrisi denilince akla gelen : Elektrik üretim ve genel olarak tatbikatında kullanılan çeşitli makineler, cihazlar, elektrik lokomotifleri, elektrik malzemesi, kablolar ve saireyi yapan endüstri dir. Böyle bir teşekkül mevzu bahis olmadığına göre (E. İ. E.) nin endüstri ile ve Ekonomi Bakanlığı ile ilgisi yoktur.

5. — Tek ilgi endüstrinin kömüre, pamuğa, yüne, suya yani iptidai maddeye ihtiyacı olduğu gibi elektrik enerjisine de muhtaç bulunmasıdır. Fakat bu ihtiyaçlar nasıl diğer iptidai madde kaynak veya yapıcılarının bu Bakanlığa devrini icabettirmezse enerji etüdlüleriyle işgal eden dairenin de bu Bakanlığa bağlanmasını asla zaruri kılmaz. Bayındırlık Bakanlığı memleketin diğer ihtiyaçları kadar endüstrinin ihtiyacını da gözönünde bulundurmamakla mükelleftir. Şu halde bu idare bir endüstri kolu değilse Ekonomi Bakanlığındaki mevki nedir? Âm-

me hizmeti kabul olunuyorsa yeri orası değildir.

Elektrik enerjisine en ziyade endüstrinin ihtiyacı vardır tarzındaki zayıf telâkkiye kabul etmek imkânsızdır. Bu enerjiye bütün memleketin ihtiyacı vardır. Diğer memleket işleri bu yüzden aksaklıklara mâruz bırakılamaz. Büyük ve ağır sanayiden ziyade veya hiç olmazsa onun kadar memleketimizin küçük ve geniş ölçüde ev ve el sanayiine de ihtiyacı vardır. Bundan daha mühim olarak tam bir ziraat memleketi olan yurdumuzda bunun inkişafı da elektrik üretiminin ve kullanmasının taammümüne bağlıdır. Büyük bir ekseriyeti teşkil eden köylümüzü ve kasabalıyı müreffeh ve medeni bir hayata ulaştırmak amacımızdır. Çünkü ancak bu sayededir ki yaşama arzu ve zevki ve dolayısıyla çalışma kabiliyeti artar. Görülüyor ki medeniyetin bu eşsiz nimetini mümkün olduğu kadar yurdumuzun her bucağına ulaştırmak amacımızdır. Bu bir âmme hizmeti değil midir?

Burada tekrarında fayda vardır. Âmme ve bayındırlık işlerine endüstrinin de ihtiyacı girdiği halde endüstri ve ekonomi işlerine âmme hizmetleri giremez. Şu halde (E. İ. E.) İdaresinin Bayındırlık Bakanlığındaki faydası çok daha yaygın olarak herkese, her sanayi şubesine ve bütün memleketedir.

6. — Elektrik enerjisi başlıca termik ve hidrolik santrallerde üretilir. Termik santrallerinin iptidai madde olarak devamlı surette kömür veya akaryakıtı ihtiyaç göstermesi hasebiyle işletmesi hem çok masraflıdır ve hem de memleketin tabii servet ve döviz kaynaklarını israf bakımından miktarının mahdut olmasını teminni etmemek elden gelmez. Su kuvvetleri ise nihayetsiz birer enerji kaynağıdır. Şu halde elektrik denince akla hemen su ve suya mütaallik bütün işler gelir. Bayındırlık Bakanlığı teknik bir dairedir. Etüdüdür, yapıcı ve kurucudur. Su yataklarının ıslahı, sulama işleri, regülâtör ve baraj işleri velhasıl su işleriyle ilgili bütün inşaat, yapı işleri vesaire bu Bakanlığın bünyesindedir. Etüd İdaresi bu yönden de düşünülürse Bayındırlık Bakanlığında kalmalıdır.

7. — Genel refah seviyemizin yükselmesinde elektrik enerjisinin rolü çok önemlidir.

(E. İ. E.) İdaresi bu kadar büyük bir âmme işi ve bu kadar önemli bir memleket dâvasıyla ödevlendirilmiştir. Büyük bölge santrallerinin üretecekleri enerjiden ancak şebekelerinin geçtiği yerlerde bulunan şehir ve kasabalar faydalanabileceklerdir. Fakat bunların sayısını genel kalkınmamıza yeter bir ölçüde olabileceğini sanmak yanlış olur. Bilhassa köylerimizin ve küçük kasabalarımızın bu şebekelerden pratik ve ekonomik olarak faydaları olamayacaktır. Bunlar için meselâ küçük köy değirmenlerinden ve teknik ilerleyişine uyularak belki de küçük hava cereyanlarından istifade çareleri araştırılacaktır. Bu araştırmaları yapmak Etüd İdaresinin ödevlerindedir. Bu da tam mânasiyle memleket ölçüsünde bir âmme işidir. Ekonomi Bakanlığı ise bir âmme müessesesi değildir. Bu itibarla da bu idarenin Bayındırlık Bakanlığında kalması zaruridir.

8. — Bayındırlık Bakanlığı teşkilâtında (E. İ. E.) İdaresine yapıcı ve kurucu mahiyet verilemeyeceği iddia olunuyor. 2805 sayılı Etibank Kanununa göre Etüd İdaresi tarafından yapılan projelerin tahakkuku yeni santrallerin inşasını Etibank yapmakla mükelleftir. Şu halde Etüd İdaresinin hazırlayacağı işlerin yapıcı elemanı kanunla tâyin edilmiştir. Bununla beraber bugün yalnız elektrik etüd işleriyle vazifelendirilmiş bulunan (E. İ. E.) idaresinin kanununda küçük değişiklikler ve ilâveler yapılarak hem etüd ve hem inşaat işlerinin aynı idarede birleştirilmesi de çok mümkün ve üzerinde durulacak bir önemdedir.

İçinde endüstri ihtiyaçlarını da sağlayacak olan projelerden hangisinin ne zaman yapılması uygun olacağı kararlaştırıldıktan sonra derhal tatbikatına geçmek imkânları daima eldedir. Bakanlıklar arasında bu hususta bir koordinasyon kabil değil midir?

9. — Uzmanlar tarafından yapılacak inceleme sonunda etüd ve inşaat işlerinin bir idarede toplanması daha faydalı görüldüğü takdirde kurulması uygun bulunacak İktisadi Devlet Teşekkülleri mahiyetinde bir enerji dairesinin Bayındırlık Bakanlığına bağlı olarak teşkiline ne mâni vardır? Meselâ Orman İşletmelerine bu mahiyet verilecek olursa bu İktisadi Devlet Teşekkülünün tabii

mercü olan Tarım Bakanlığında başka bir mercie bağlanması akla gelebilir mi? Bunun gibi enerji dairesinin de yeri Bayındırlık Bakanlığıdır. Çünkü yukarıda da arzolanduğu üzere bu Bakanlık âmme hizmeti görür ve bu hizmetleri denetler. Bayındırlık Bakanlığı aynı zamanda teknik bir teşekküldür ve hangi teknik kol akla gelirse o kolun uzmanları ve teknisyenlerinin bu Bakanlık kadrosunda toplandıkları görülür.

Elektrik işleriyle en sıkı ilgisi bulunan su ve bileünle yapı ve inşaa işleri ve şose ve demiryol güzergâhlarıyla sıkı ilgisi bulunan nehirlerimizdeki su seviyelerinin yükseltilip alçaltılması ve ıslahı meseleleri bu Bakanlığın ödevleri arasındadır. Hidrolik santraller ve baraj inşaatı, su seviyelerinin yükseltilip alçaltılması zarureti ve bu yüzden mevcut veya yapılması tasarlanan şose, yol, demiryol, köprü vesairenin su altında kalıp kalmıyacağı meseleleri birbirinden ayrılması asla caiz olmıyan ve bir arada ve bir Bakanlık bünyesinde mütalâa ve tetkik edilmesi lâzımgelen son derecede önemli meselelerdir.

10. — Kanunun her hususta âmme hizmeti olarak kabul ettiği bütün elektrik işlerinin denetlenmesi, projelerin tasdikı, tesislerin muayene ve kabulü gibi bütün hizmetler öte-

denberi Bayındırlık Bakanlığında ait iken Etüd İdaresinin başka bir Bakanlığa devrinde isabet düşünülebilir mi?

Hulâsa :

(E. İ. E.) İdaresinin Bayındırlık Bakanlığında kalmasında memleket ölçüsünde büyük ve şümüllü fayda vardır. Her alanda genel kalkınma amacı beslediğimiz bir zamanda bu kalkınmada en büyük rolü oynıyacak olan elektrik işlerinin, âmme hizmetlerinden sorumlu bulunan bugünkü merciinden alınması mahzurludur. (E. İ. E.) İdaresi 3611 sayılı kanun görüşülürken Yüksek Meclis tarafından «bu idarenin görmekte olduğu işler esasen Nafia Vekâletinin vazifeleri cümlesinden bulunmasına binaen» kaydıyla ve çok isabetle tâyin ve takdir edilmiş bulunan bugünkü hakiki yerinde bırakılmalı ve zamanın ihtiyaçlarına göre teşkilâtında bir değişiklik yapılması gerekiyorsa Bayındırlık Bakanlığı bünyesinden ayrılmamak şartıyla icabeden teşkilât yapılmalıdır. Bu itibarla tasarrufların tümünün geri alınmasının muvafık ve genel menfaatimize daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

12 Ocak 1946

İsparta Milletvekili
K. Aydar

Kayseri Milletvekili
M. Taner

Ekonomi Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Ekonomi Komisyonu

Esas No. 1/527

Karar No. 9

18 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığında bağlanması hakkında Hükümetçe Büyük Millet Meclisine sunulan kanun tasarısı ve gerekçesi ve Yüksek makamımızca vâki havale üzerine Bayındırlık Komisyonunca yapılan değişiklik neticesi meydana gelen kanun tasarısı ve ve mezkûr komisyon gerekçesi Ekonomi ve Bayındırlık Bakanları huzuriyle görüşüldü.

1935 yılında memleketteki iktisadi kalkınma hamlesini hızlandırmak için Hükümetçe tekstil, kimya ve ağır endüstri sanayiyle meşgul olan

Sümerbankın yanında madenler ve enerji sanayii ile uğraşmak üzere kurulan Etibankın işteğal mevzularını hazırlamak etüd ve projelerini yapmak üzere maden sanayii için Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü ve enerji işleri için Elektrik İşleri Etüdü İdaresi kurulmuştu.

1939 senesinde İktisat Vekâletinin Ekonomi ve Ticaret Bakanlıklarına ve Nafia Vekâletinin de Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlıklarına ayrılması üzerine bu dört Bakanlığın vazife ve sa-

lâhiyetlerinin yeniden tanzim ve taksimi sırasında Elektrik Etüd İşleri İdaresi; memleketteki su işlerinin tanzimi salâhiyetinin bir âmme hizmeti olarak Bayındırlık Bakanlığına mevdu olması ve Elektrik Etüd İşleri İdaresi de enerji kaynağı olarak (su) mevzuu ile meşgul olması bakımından Bayındırlık Bakanlığına bağlanmıştır.

Ancak harpsonrası için Hükümetçe, ekonomik durumun yeniden ele alınması ve yeni hamleler yapılması için icabeden tedbirler düşünülürken enerji membarının yalnız su olmadığını ve enerji sağlama işinin sanayiın tamamlayıcı bir safhası olduğu ve bu sebeple ikisinin bir arada yürümesi icap ettiği kanaatına varılmıştır. Nitekim bu idarenin devamlı çalışması neticesi hazırladığı (Çağlayık) baraj ve (İdroelektrik) santralının etüd ve projesinin tahakkuku da sanayi pilânının tatbikının bir safhasından başka birşey olmadığı görülmüştür. Ekonomi kalkınma pilânının tatbikına memur ve bununla meşgul olacak merci Ekonomi Bakanlığı olduğuna göre bu pilânın tatbikında bir safha olan enerji Etüd İdaresinin de tekrar Ekonomi Bakanlığına bağlanması hususunda Komisyonumuz Hükümetin teklifini kendi görüşüne uygun bulmuştur.

Diğer taraftan komisyon; görüşmeleri sırasında Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına geçmesi; memleketteki (Enerji) kaynaklarının tetkikinde genel ve ilmi bakımdan değil yalnız ekonomik ve maddi bakımdan tetkikine hasrı gibi bir mahzuru olup olmadığı cihetini de gözden geçirmiş ve bu idarenin merci değiştirmenin 2819 sayılı kanunun ikinci maddesinin kendisine yüklediği bu ödevlede vazifeli bulunmakta devam ettiğini tesbit etmiştir.

Hulâsa; Komisyonumuz Hükümet teklifini gerek mevcut hukuki mevzuat, gerek müessesesi-

nin bünyesi ve gerekse memleketin ekonomi gelişmesi bakımından oybirliğiyle muvafık görmüştür.

Tasarının buna dair olan ve Hükümetçe teklif edilip Bayındırlık Komisyonunca da uygun görülen birinci madde Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir. Bayındırlık Komisyonunca Hükümet tasarısına ilâveten ve 3611 sayılı kanunun mucibince Bayındırlık Bakanlığının mevcut salâhiyetinin teyidi için konulan hüküm esasen yürürlükte bulunmakta devam ettiğinden kanun tekniği bakımından bu fıkra lüzumsuz telâkki edilmiş ve çıkarılmıştır.

Birinci geçici madde Bayındırlık Komisyonunca yazılı sebeplerle çıkarılması muvafık bulunmuş geçici ikinci madde geçici madde olarak kabul edilmiştir.

Bütçe Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Ekonomi Komisyonu

Başkanı Na.	Bu sözeü	Kâtip
Ankara	Gazianteb	İçel
M. Eriş	C. S. Barlas	Ş. Tugay
Ankara		Balıkesir
H. O. Bekata		M. Akpınar
		İmzada bulunamadı
Elâzığ		Gazianteb
H. Kişioğlu		B. Kaleli
İmzada bulunamadı		
İzmir		Kırşehir
B. Arıman		Ş. Turgut
		İmzada bulunamadı
Konya		Trabzon
A. H. Dikmen		T. Göksel
İmzada bulunamadı		
İzmir		Zonguldak
S. Epikmen		Ş. Tansan
Konya		Kırşehir
K. Okay		F. Çobanoğlu

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. B. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/527
Karar No. 46

25 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

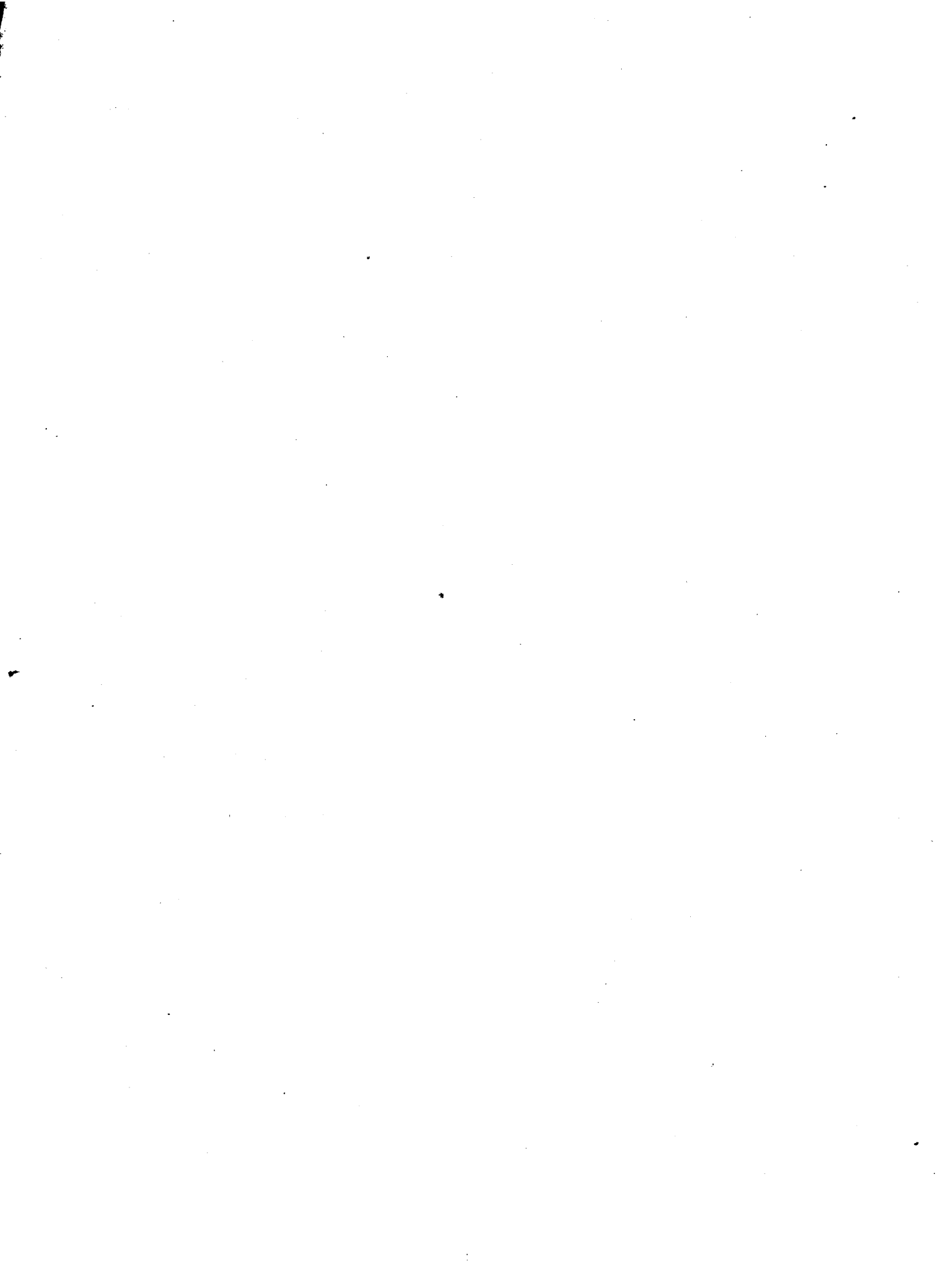
Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkında Ekonomi Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 20 . XII . 1945 tarihli ve 6/2763 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun tasarısı Bayındırlık ve Ekonomi Komisyonları raporlarıyla birlikte Komisyonumuza verilmekle Bayındırlık ve Ekonomi Bakanlarıyla Maliye Bakanlığı adına Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürü hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Elektrik İşleri Etüd İdaresinin kuruluşundan bugüne kadar yapmış olduğu etüdlerin bir çokları inşa safhasına geçmeğe müsait bir hale geldiğinden ve bu hususta hazırlanan projelerin tahakkuku için Etibank'la Sümerbank'm sermayelerinde gereken çoğaltmalar yapıldığından Elektrik İşleri Etüd İdaresinin de Ekonomi Bakanlığına bağlanarak hazırladığı bu projelerin tahakkukunda da çalışmasını sağlamak üzere tanzim edildiği anlaşılan tasarı Komisyonumuza

da yerinde görülmüş ve Ekonomi Komisyonunun metni aynıyle kabul edilmiştir.

Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Kastamonu <i>T. Coşkan</i> Kâtip İstanbul <i>F. Öymen</i> Bolu <i>Dr. Z. Ülgen</i> Eskişehir <i>Y. Abadan</i> İsparta <i>M. Karaağaç</i> İzmir <i>M. Birsal</i> Yozgad <i>S. İçöz</i>	Başkan V. Edirne Aydın <i>R. Alpman</i> Burdur <i>Ş. Enginleri</i> Giresun <i>M. Akkaya</i> İstanbul <i>H. Kortel</i> Kütahya <i>H. Pekcan</i> Yozgad <i>A. Sungur</i>	Sözcü Tokad <i>H. N. Keşmir</i> Balıkesir <i>S. Örgevren</i> Diyarbakır <i>Ş. Uluğ</i> Giresun <i>A. Sayar</i> İstanbul <i>İ. H. Ülkmen</i> Mardin <i>R. Erten</i> Zonguldak <i>E. Erişirgil</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 2819 sayılı kanunla kurulmuş olan Elektrik İşleri Etüd İdaresi Ekonomi Bakanlığına bağlanmış ve Bayındırlık Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki 3611 sayılı kanunun 32 nci maddesi ile Bayındırlık Bakanlığına devrolunmuş olan görev ve yetkiler Ekonomi Bakanlığına verilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — 1946 yılı Bayındırlık Bakanlığı bütçesinin yardımlar kısmındaki 572 nci bölümünde Elektrik İşleri Etüd İdaresine yardım olarak konulan 292 000 liralık ödenek Ekonomi Bakanlığının aynı yıl bütçesine açılacak bölüme geçirilir.

GEÇİCİ MADDE 2. — 1946 yılı Bayındırlık Bakanlığı bütçesinin sermaye, kredi ve tesisler kısmının 579 ncu bölümünde bölge hidroelektrik tesisleri için konulmuş olan 2 000 000 liralık ödenek Etibankın sermayesine mahsuben bu bankaya ödenir.

MADDE 2. — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Maliye, Bayındırlık ve Ekonomi Bakanları yürütür.

Başbakan	Adalet Bakanı
<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>R. Türel</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>A. R. Artunkal</i>	<i>Hilmi Uran</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>H. Saka</i>	<i>N. E. Sumer</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>Yücel</i>	<i>Sırrı Day</i>
Ekonomi Bakanı	Sağlık ve Sosyal Y. Bakanı
<i>Fuad Sirmen</i>	<i>Dr. S. Konuk</i>
Gümrük ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>Suad H. Urgüblü</i>	<i>Ş. R. Hatipoğlu</i>
Ulaştırma Bakanı	Ticaret Bakanı
<i>A. F. Cebesoy</i>	<i>R. Karadeniz</i>
Çalışma Bakanı	
<i>Dr. S. Irmak</i>	

BAYINDIRLIK KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 2819 sayılı kanunla kurulmuş olan Elektrik İşleri Etüd İdaresi Ekonomi Bakanlığına bağlanmış ve Bayındırlık Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki 3611 sayılı kanunun 32 nci maddesi ile Bayındırlık Bakanlığına devrolunmuş olan görev ve yetkiler Ekonomi Bakanlığına verilmiştir.

3611 sayılı kanunun 6 nci maddesi hükmü mahfuzdur.

GEÇİCİ MADDE 1. — Hükümetin geçici 1 nci maddesi çıkarılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Hükümetin geçici 2 nci maddesi 1 nci olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin ikinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin üçüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

EKONOMİ KOMİSYONUNUN DEZİŞTİRİŞİ

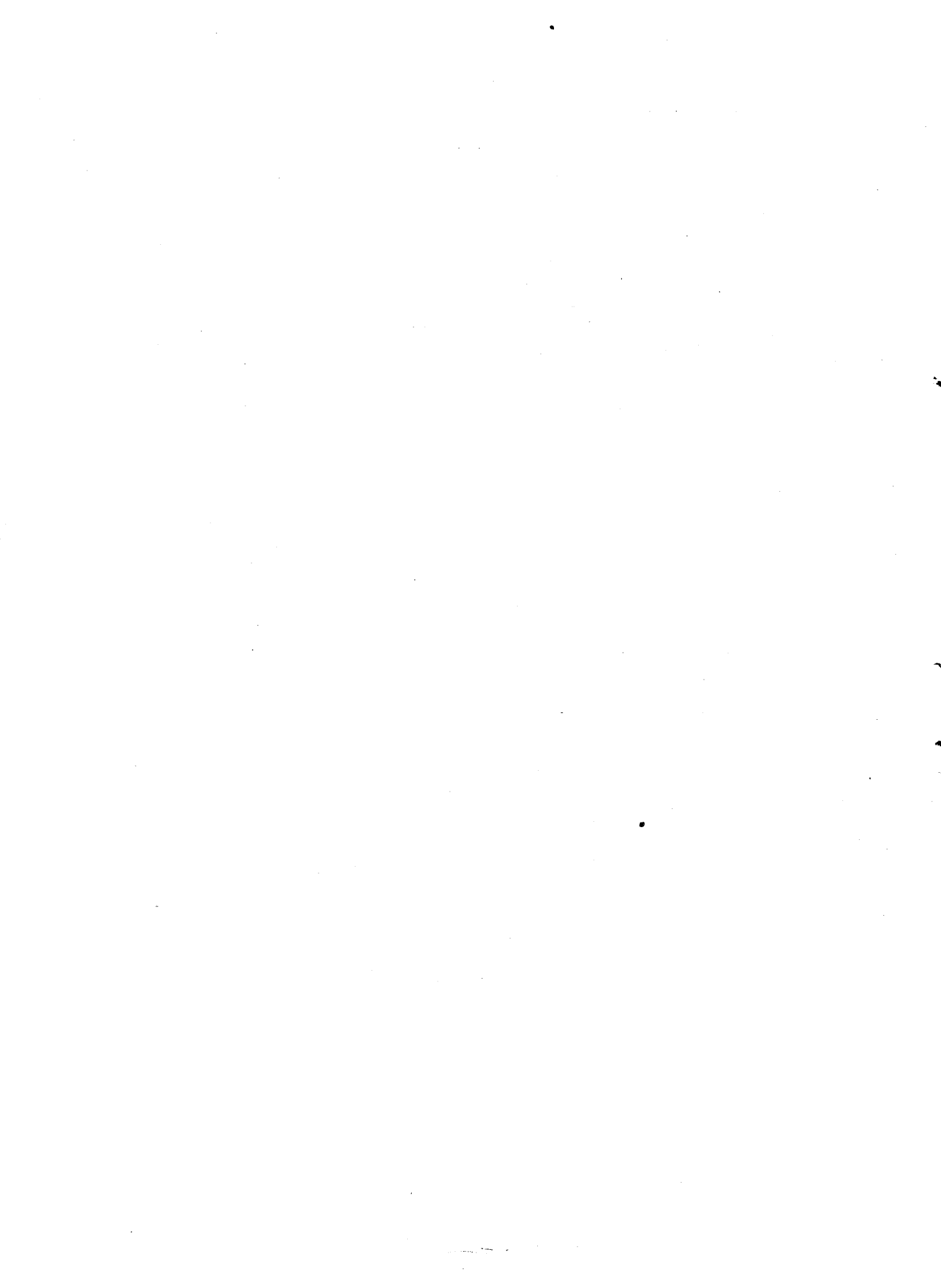
*Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakan-
lığına bağlanması hakkında kanun tasarısı*

MADDE 1. — 2819 sayılı kanunla kurulmuş olan Elektrik İşleri Etüd İdaresi Ekonomi Bakanlığına bağlanmış ve Bayındırlık Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki 3611 sayılı kanunun 32 nci maddesi ile Bayındırlık Bakanlığına devrolunmuş olan görev ve yetkiler Ekonomi Bakanlığına verilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — 1946 yılı Bayındırlık Bakanlığı bütçesinin sermaye, kredi ve tesisler kısmının 608 nci bölümünde bölbe hidroelektrik tesisleri için konulmuş olan iki milyon liralık ödenek Etibankın sermayesine mahsuben bu bankaya ödenir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Maliye, Bayındırlık ve Ekonomi Bakanları yürütür.

S. Sayısı : 64

Bitlis Milletvekilleri Muhtar Ertan ve Bülent Osma'nın, Memur ve Müstahdemlere verilecek fevkalâde zam hakkında kanuna ek kanun teklifi ve Bütçe komisyonu raporu (2/93)

11 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

4178 sayılı kanuna göre 1500 metre ve daha yüksek rakımlı yerlerde çalışan memur ve müstahdemlere, kış aylarına münhasır olmak üzere, her ay yakacak zammı verilmektedir. Bu yakacak zammı yüksek mıntakalarda çalışanları kışın şiddetinden korumak maksadını güttüğü halde, zam mevsim başında toptan verilmeyip ulaştırma imkânlarının daha dar ve yakacak fiyatlarının daha pahalı olduğu kış aylarında verilmektedir.

Bu ise ilgililerin bu zamdan lâyikiyle faydalanmasına engel olmaktadır. 4817 sayılı 1946 yılı Bütçe Kanunu ile her ay verilmekte olan aynı yardımın altı aylığının toptan verilmesi esası kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu esasa mütenazır olarak yakacak zammının da kış mevsiminden evvel toptan tediyesi 4178 sayılı kanunla güdülmüş olan gayeyi gerçekleştirecektir.

Bu maksatla hazırlanan kanun teklifi ilişik olarak sunulmuştur.

Saygılarımızla

Bitlis Milletvekilleri

M. Ertan

B. Osma

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 2/93

Karar No. 36

26 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

4178 sayılı kanun gereğince verilen yakacak zamlarının peşin olarak ve toptan ödenmesine dair Bitlis Milletvekilleri tarafından hazırlanıp Yüksek Başkanlığa sunulan kanun teklifi Komisyonumuza verilmekle teklif sahibi Bülent Osma ile Maliye Bakanlığı adına Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürü hazır oldukları halde okundu ve görüşüldü.

1500 metreden yüksek rakımlı yerlerde oturan memurlara verilen yakacak zamlarının altı aylığının aynı yardımlarda olduğu gibi toptan ödenmesi Komisyonumuzca da yerinde görülmüş ve Hükümete bu yetkiyi sağlamak amacıyla hazırlanmış olan teklif esas olarak kabul

olunmuştur. Teklifin incelenmesi sırasında Hükümet temsilcisi, yakacak zamlarını peşin almış olan memurların istifası, başka yere nakli, ölmü gibi hallerde hak edilmemiş olan kısım için yapılacak işlem konusuna ilişmiş ve bu mülâhaza Komisyonumuzca da yerinde görülerek teklifin bu maksadı da ihtiva eder şekilde yeniden yazılması karar altına alınmıştır.

Kamutayın onayına konulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan
Kastamonu

T. Coşkan

Sözcü
Tokad

H. N. Keşmir

Kâtip
İstanbul

F. Öymen

Aydın <i>R. Alpman</i>	Balıkesir <i>S. Örgüven</i>	Bolu <i>Z. Ülgen</i>	İstanbul <i>H. Ülkmen</i>	İstanbul <i>İ. H. Kortel</i>	İzmir <i>M. Birsal</i>
Burdur <i>Ş. Engineri</i>	Çanakakle <i>S. T. Arsal</i>	Diyarbakır <i>R. Bekit</i>	Kütahya <i>H. Pekcan</i>	Manisa <i>F. Kurdoğlu</i>	Mardin <i>R. Erten</i>
Diyarbakır <i>Ş. Uluğ</i>	Eskişehir <i>Y. Abadan</i>	Giresun <i>M. Akkaya</i>	Muğla <i>H. Kitabcı</i>	Rize <i>T. B. Balta</i>	Urfa <i>E. Tekeli</i>
Giresun <i>A. Sayar</i>	Hatay <i>H. Selçuk</i>	İsparta <i>M. Karaağaç</i>	Yozgad <i>S. İçöz</i>	Yozgad <i>A. Sungur</i>	Zonguldak <i>E. Erişirgil</i>
				Zonguldak <i>H. A. Kuyucak</i>	

**BİTLİS MİLLETVEKİLLERİ MUHTAR
ERTAN VE BÜLENT OSMANIN KANUN
TEKLİFİ**

4178 sayılı kanuna ek kanun teklifi

MADDE 1. — 4178 sayılı kanun gereğince verilen yakacak zammını peşin olarak toptan ödemeğe Maliye Bakanı yetkilidir.

Bu hükme göre ödemenin ne zaman yapılacağı ve bununla ilgili sair hususlar adı geçen kanun esasları içinde Bakanlar Kurulunca belirtilir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Memur ve hizmetlülere verilecek olağanüstü zam hakkındaki kanuna ek kanun tasarısı

MADDE 1. — 28 . I. 1942 tarihli ve 4178 sayılı kanun gereğince verilen yakacak zammını peşin olarak toptan ödemeğe Maliye Bakanı yetkilidir.

Katma ve özel bütçeli idarelerle 3659 sayılı kanuna bağlı kurumlar memurları için bu yetkiyi ilgili Bakanlar kullanabilir.

Peşin olarak yapılacak ödeme ile ilgili hususlarla hak etme ve geri alma hükümleri sözü geçen kanun esasları dairesinde Bakanlar Kurulunca belirtilir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.